

# **Západočeská univerzita v Plzni**

FAKULTA PEDAGOGICKÁ  
KATEDRA RUSKÉHO JAZYKA

## **DĚKABRISTÉ A DĚKABRISTKY**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ADÉLA KARFUSOVÁ**

*Specializace v pedagogice: Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání*

Vedoucí práce: Doc. Liudmila Valova, CSc.

**Plzeň, 2022**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně  
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni .....2022

.....  
vlastnoruční podpis

## **PODĚKOVÁNÍ**

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Doc. Liudmile Valove, CSc. za odborné vedení, věcné připomínky, osobní konzultace a vstřícný přístup při vypracovávání této práce.

## OBSAH

|  |    |
|--|----|
| OBSAH.....                                   | 3  |
| ÚVOD.....                                    | 5  |
| 1. Děkabristé.....                           | 7  |
| 1.1 Období vlády Alexandra I. Pavloviče..... | 7  |
| 1.2 Vznik tajných spolků .....               | 7  |
| 1.3 Severní a Jižní spolky .....             | 9  |
| 1.4 Plán na převrat .....                    | 10 |
| 1.5 Povstání 14. prosince 1825 .....         | 11 |
| 1.6 Zatýkání a odsouzení .....               | 12 |
| 1.7 Sibiř.....                               | 13 |
| 2. Děkabristky.....                          | 15 |
| 2.1 Reakce žen na uvěznění děkabristů.....   | 15 |
| 2.2 Sdílení trestu se svými muži.....        | 16 |
| 2.3 Legislativa .....                        | 16 |
| 2.4 Osudy žen.....                           | 17 |
| 2.4.1 J. I. Trubecká (1800 – 1854).....      | 17 |
| 2.4.2 M. N. Volkonská (1805 – 1863) .....    | 19 |
| 2.4.3 A. G. Muravjovová (1804 – 1832) .....  | 21 |
| 2.4.4 P. J. Anněnkovová (1800 – 1876).....   | 23 |
| 2.4.5 A. I. Davydovová (1802 – 1895) .....   | 26 |
| 2.4.6 N. D. Fonvizinová (1805 – 1869) .....  | 27 |
| 2.4.7 M. K. Jušněvská (1790 – 1863) .....    | 28 |
| 2.4.8 A. V. Jentalcevová (1790 – 1858) ..... | 30 |
| 2.4.9 K. P. Ivaševová (1808 – 1840) .....    | 30 |
| 2.4.10 J. P. Naryškinová (1802 – 1867) ..... | 31 |
| 2.4.11 A. V. Rozenová (1797 – 1883) .....    | 31 |

|                               |    |
|-------------------------------|----|
| 3. Praktická část.....        | 33 |
| 3.1 Ruská kinematografie..... | 33 |
| 3.2 Česká kinematografie..... | 34 |
| ZÁVĚR.....                    | 51 |
| RESUMÉ.....                   | 53 |
| PEŽIOME .....                 | 54 |
| SEZNAM LITERATURY.....        | 55 |
| INTERNETOVÉ ZDROJE .....      | 56 |
| PŘÍLOHY .....                 | I  |

## ÚVOD

Svou bakalářskou práci budu věnovat tématu *Děkabristé a děkabristky*, jelikož mě tato historická událost, která v Rusku nemá obdoby, velmi zaujala. Vzhledem k velkému množství publikací v ruském i českém jazyce věnující se tématu povstání děkabristů na Senátním náměstí v roce 1825, bych tuto událost v mé práci chtěla popsat jen okrajově. Naopak více bych se chtěla zaměřit na ženy děkabristů tzv. děkabristky, kvůli kterým čin jejich manželů nepadl v zapomnění. Podnětem pro mou bakalářskou práci se stala magisterská diplomová práce od D. Dedkové s názvem *Ženy děkabristů*, ze které jsem se dále inspirovala ve výběru literatury.

Mým cílem bude za prvé stručně shrnout zásadní události, které předcházely samotnému povstání na Senátním náměstí v roce 1825, popsat následky této historické události a podhalit možné příčiny nevydařeného povstání. Za druhé poukázat na osudy žen děkabristů a nahlédnout na historickou etapu z jiné stránky, a to více z té citové. Budu se snažit odpovědět na několik zásadních otázek. Co bylo hlavním podnětem, kvůli kterému se ženy rozhodly pro takto zásadní životní změnu? Láska? Manželský slib? Obětování se pro svého muže a poskytnutí mu plné podpory v jeho činech? Sympatie s revolučními myšlenkami?

Práce se bude skládat ze tří částí, z nichž první dvě budou teoretické a poslední praktická. V první části s názvem *Děkabristé*, se budu věnovat nevydařenému povstání děkabristů na Senátním náměstí, kdy v podkapitolách popíši společenskou situaci v té době, vznik tajných spolků, přípravy, den povstání a následné potrestání všech zúčastněných.

V druhé části s názvem *Děkabristky*, se podrobně zaměřím na životy jedenácti děkabristek, které odjely za svými muži na Sibiř. Do této části zařadím několik přímých citací z originálních zápisků M. Volkonské a J. Anněnkovové, prostřednictvím kterých čtenář více pochopí nelehké situace, ve kterých se ženy nacházely.

Pro lepší čtenářovu orientaci v tématu na začátku první a druhé části mé práce zkráceně popíši historický kontext a situaci v tehdejší Rusku. Taktéž budu postupovat i v konci těchto částí, kdy vlastními slovy shrnu, čemu jsem se věnovala a k jakému závěru jsem dospěla.

Praktická část mé práce bude zaměřena na téma *Děkabristů a děkabristek v kinematografii*. Na začátku stručně shrnu filmy, věnované tomuto téma. Větší pozornost budu věnovat překladu vybraných úryvků z českého filmu *Opouštět Petrohrad* do ruského jazyka a z ruského filmu *Звезда пленительного счастья* (*Hvězda podmanivého štěstí*) do českého jazyka.

Vzhledem k velkému množství jmen děkabristů pro větší přehlednost uvedu v příloze seznam jmen s krátkou charakteristikou.

## 1. Děkabristé

Rusko se po celá staletí vyznačovalo samoděržavím. Veškerou moc měl car. V první třetině 19. století se v Rusku začaly projevovat snahy o zrušení samoděržaví, tj. absolutismu a v neposlední řadě také o zrušení nevolnictví. Pokusů o změnu za celá staletí bylo v Rusku mnoho. Tato historická etapa je jedinečná tím, že poprvé v historii projevila svou nespokojenost šlechta, která byla velmi blízko carovi. První přípravy k této změně začaly za vlády **Alexandra I.** Rozhodující povstání se uskutečnilo až za vlády **Mikuláše I.** v prosinci roku 1825 (rusky декабрь). Od toho byl odvozen název děkabristé, kterým je věnována první část této práce. Ti usilovali o to, aby se Rusko v porovnání s ostatními státy vymanilo ze své zaostalosti a posunulo vpřed. Povstání takto vysoce postavených lidí do té doby v Rusku nemělo obdoby. O čemž se více dozvíme v následujících odstavcích.

### 1.1 Období vlády Alexandra I. Pavloviče

Na začátku 19. století, konkrétně dne 24. března 1801, převzal vládu car **Alexandr I.**, který je mimo jiné známý tím, že se nebránil myšlenkám o reformách. Chtěl Rusko politicky, hospodářsky i kulturně pozvednout na vyšší úroveň. Toho měl dosáhnout především zrušením absolutismu a nevolnictví. Ačkoliv se car těmito liberálními myšlenkami zaobíral, nic z výše uvedeného se neuskutečnilo. Car neměl takovou povahu, se kterou by se rozhodl k tak velikému kroku pro celé Rusko. Velkou roli v této nečinnosti bezpochyby sehrál i carův rádce **A. Arakčejev**, který byl zásadně proti liberalismu<sup>1</sup>.

### 1.2 Vznik tajných spolků

Jedni z hlavních představitelů děkabristů, například **A. Bestužev**, **N. Bestužev**, **S. Trubeckoj**, **I. Jakuškin**, **P. Pestěl** a další významní vojáci, měli jednu věc společnou, a tím byl prožitek války. Někteří se účastnili Vlastenecké války roku 1812 a jiní se účastnili zahraničního tažení proti Napoleonovi v Evropě v letech 1813–1814. Toto tažení v nich zanechalo velký dojem. Poznali, že se v Evropě žije svobodněji než doma v Rusku. Vlastenectví ruských vojáků se prohlubovalo. Vojáci mezi sebou začali vést hovory o nespokojenosti se způsobem vlády v carském Rusku<sup>2</sup>.

---

<sup>1</sup> LENNHOFF, Eugen. *Tajné politické společnosti*. Praha: DharmaGaia, 1997, s. 139–142. ISBN 80-859-0532-9.

<sup>2</sup> ŠEDIVÝ, Jaroslav. *Děkabristé: Anatomie nezdařeného převratu*. Vyd. 2., rev. Praha: Volvox Globator, 2000, s. 12–14. ISBN 80-720-7336-2.



Jelikož na veřejnosti nebylo možné svobodně vyjadřovat a prosazovat svůj názor a myšlenky, začali se šlechtici, důstojníci, mladá (odhodlaná) inteligence, ale i lidé, kteří chtěli projevit svůj názor, scházet tajně. Nejčastěji se scházeli v literárních kroužcích, kde mohli svobodně šířit své myšlenky. Je nutné podotknout, že v těchto literárních kroužcích byli důstojníci, kteří bojovali proti Napoleonovi v Evropě. Poznali tak západoevropskou kulturu, která jim ukázala smutný obraz toho, jak je carské Rusko zaostalé. Toto prozření se považuje za prvotní příčinu vzniku tajných společností. Cíl byl známý od začátku: vymanit carské Rusko ze zaostalosti oproti evropským státům. Někteří však viděli smysl v republice, jiní v konstituční monarchii. **P. Pestěl** k této otázce prohlásil: „*Nemá smysl podmiňovat otázku konstituce stupněm lidového vzdělání, že Rusko již dále nemůže pokulhávat ostatními národy a že je nutné pokud možno co nejrychleji přejít k činům a změnit Rusko v republiku*“<sup>3</sup>. Otázka, zda se Rusko stane republikou nebo konstituční monarchií, nebyla nikdy jednoznačně členy spolků rozhodnuta<sup>4</sup>.

První z důležitých tajných spolků vznikl roku 1816. Základními myšlenkami spolku byli: zrušení nevolnictví, svoboda slova ve veřejných záležitostech, rovnost občanů před zákonem, publicita soudního řádu, zkrácení délky vojenské služby a v mírové době snížení počtu vojáků v armádě<sup>5</sup>.

První, kteří začali bojovat pro dobro vlasti, byli **A. Muravjov**, **P. Pestěl**, **S. Trubeckoj**, **N. Muravjov**, bratři **S. Muravjov-Apostol** a **M. Muravjov-Apostol**. Dále se k nim brzy přidali **M. Lunin**, **I. Jakuškin**, **M. Orlov** a **P. Lopuchin**. Tento spolek se nejdříve jmenoval *Svaz Spásy (Союз Спасения)* nebo také *Věrných synů vlasti (Верных сынов отечества)*. Při svém působení se spolek dále přejmenoval na *Svaz veřejného blahobytu (Союз Общественного благоденствия)*<sup>6</sup>.

V roce 1816 měl tajný spolek *Svaz Spásy* pouze 25–30 členů. Značné množství příznivců se přidalo až ke *Svazu veřejného blahobytu*, který vznikl v roce 1818. Do roku 1821 sčítal tajný spolek na 200 členů<sup>7</sup>.

---

<sup>3</sup> LENNHOFF, pozn. 1, s. 155.

<sup>4</sup> Tamtéž, str. 146–155.

<sup>5</sup> ФЕДОРОВ, В. А., ed. *Мемуары декабристов: Северное общество*. Moskva: Изд-во МГУ, 1981, s. 125–126.

<sup>6</sup> Tamtéž, s. 125–126.

<sup>7</sup> ЖУКОВ, Е. М. *ВСЕМИРНАЯ ИСТОРИЯ: В ДЕСЯТИ ТОМАХ: ТОМ VI*. Moskva: Издательство социально-экономической литературы, 1959, s. 165. ISBN 978-00-1672519-0.

### 1.3 Severní a Jižní spolky

Vzhledem k aktuálním událostem v carském Rusku roku 1820, kdy se uskutečnilo povstání Semjanovského pluku<sup>8</sup>, a varování, že car má informace o činnosti *Svazu veřejného blahobytu*, bylo nutné jednat. Členové se začali bát vyzrazení důležitých informací. Proto v lednu roku 1821 uspořádali sjezd *Svazu veřejného blahobytu*, na kterém bylo rozhodnuto o ukončení jejich činnosti. Tato událost byla pouze zinscenovaná za účelem odstranění nespolehlivých členů a vytvoření dvou nových svazů<sup>9</sup>.

Na jihu, konkrétně v Tulčině, byl vytvořen *Jižní spolek* děkabristů v čele s **P. Pestělem**. Dalšími členy byli například **A. Jušněvskij**, **N. Muravjov**, **I. Burcov** a **N. Komarov**. Zástupci tohoto spolku chtěli změnit dosavadní absolutistickou formu státu na republiku. Ve spolku mimo jiné rozebírali nutnost zabití cara, protože podle **P. Pestělova** názoru by car ponechaný naživu představoval neustálou hrozbu pro vznik a existenci republiky. Převratu chtěli dosáhnout prostřednictvím vojsk. Zástupci spolku řešili otázku přijetí nových členů. Potřebovali zejména velitele pluků, kteří by rozkazovali jednotlivým vojenským jednotkám<sup>10</sup>.

Při plánování převratu vznikla potřeba dalšího spolku přímo v Petrohradu, neboť si uvědomovali, že je nutné začít v hlavním městě. Děkabrista **V. Davydov** řekl: „*Без Петербурга ничего нельзя сделать*“<sup>11</sup>. (Bez Petrohradu ničeho nedosáhneme)<sup>12</sup>.

Důležitým počinem pro *Jižní spolek* byla **P. Pestělova Ruská pravda** (*Русская правда*). Tento spis psal téměř 10 let. Mimo jiné v něm rozebíral dvě základní otázky (ideologii) děkabristů, kterými byly nevolnictví a zrušení absolutismu (samoděržaví). **P. Pestěl** v tomto spisu považoval za východisko republiku<sup>13</sup>.

---

<sup>8</sup> K povstání došlo 16. – 17. 10. 1820, kdy se vojáci vzbouřili proti podmínkám, které zavedl armádní plukovník F. E. Schwartz. Za nejhorší vojáci považovali zavedení tělesných trestů, které byly v rozporu s tradicemi pluku.

<sup>9</sup> НЕЧКИНА, М. В. *Декабристы*. 2. Москва: Наука, 1982, s. 52–54. ISBN 978-00-1360127-0.

<sup>10</sup> Tamtéž, s. 57–60.

<sup>11</sup> Tamtéž, s. 59.

<sup>12</sup> Překlad autorky.

<sup>13</sup> Tamtéž, s. 74–82.

Na začátku se *Severní spolek* skládal ze dvou skupin pod vedením **N. Muravjova** a **N. Turgeněva**<sup>14</sup>. Programem *Severního spolku* byla *Ústava (Конституция)*, jejímž autorem byl **N. Muravjov**, podle kterého měla být forma státu konstituční monarchie. Při psaní *Ústavy* využil své zkušenosti, které získal v Evropě. Budoucnost viděl ve federativním státu, který by byl rozdělen na jednotlivé federální jednotky (oblasti). Dohromady by jich bylo 15. Každá oblast by měla své hlavní město. Na rozdíl od **P. Pestělovi Ruské pravdy**, kterou přijali všichni členové *Jižního spolku*, **N. Muravjova Ústava** přijata všemi členy *Severního spolku* nebyla<sup>15</sup>.

#### 1.4 Plán na převrat

Plánů na převrat vzniklo několik. Nejpřípravenější a nejideálnější plán se měl uskutečnit na jaře roku 1826, kdy zástupci *Jižního spolku* plánovali převrat při příležitosti carské přehlídky 2. armády nebo 3. armádního pěšího sboru. Zde chtěli odstranit cara (zatčením nebo zavražděním), pozatýkat generály hlavního štábu a táhnout na Kyjev a Moskvu. K převratu chtěli přinutit moskevský senát. **S. Muravjov-Apostol** měl představu, že se k nim budou postupně přidávat další pluky s vojáky<sup>16</sup>.

Dne 19. listopadu 1825 však car **Alexandr I.** náhle zemřel. Po **Alexandrově** smrti se měl novým carem stát jeho nejstarší bratr **Konstantin**. Vyšlo najevo, že ten se před lety carského trůnu zřekl ve prospěch jeho bratra **Mikuláše I.** Nikdo, až na několik členů carské rodiny, to nevěděl, proto **Mikuláš I.** po svém bratrovi požadoval, aby svou abdikaci veřejně prohlásil. Jelikož byl **Konstantin** ve Varšavě, nešlo vše tak rychle. V důsledku neinformovanosti a zmatku armáda přísahala věrnost 6. prosince 1825 caru **Konstantinovi**. Smrt **Alexandra I.** dostala děkabristy do situace, kdy se museli rozhodnout, jak jednat dále, o čemž doposud nikterak nepřemýšleli. Když se děkabristé dozvěděli o abdikaci **Konstantina**, rozhodli se v tzv. mezivládí vyvolat povstání v den přísahy novému carovi. **A. Bestužev, J. Obolenskij, I. Puščin, K. Rylejev, V. Štejngejl a S. Trubeckoj** vymysleli plán převratu. Hlavní myšlenkou plánu bylo na Senátním náměstí odmítnutí pluků přísahat věrnost **Mikulášovi I.**, jelikož již přísahali **Konstantinovi**. Při této příležitosti měli jít **K. Rylejev a I. Puščin** předat senátu manifest a vyžadovat vyhlášení prozatímní vlády<sup>17</sup>.

---

<sup>14</sup> НЕЧКИНА, pozn. 9, s. 63.

<sup>15</sup> Tamtéž, s. 88–93.

<sup>16</sup> ŠEDIVÝ, pozn. 2, s. 117.

<sup>17</sup> Tamtéž, s. 125–133.

## 1.5 Povstání 14. prosince 1825

Brzy ráno šli zástupci *Severního spolku* do kasáren, kde měl **A. Bestužev** proslov, při kterém se snažil naverbovat vojáky *Moskevského pluku*. Měli přijít na Senátní náměstí, kde by odmítli přísahat důvěru novému carovi **Mikulášovi I.** **A. Bestužev** svým proslovem moskevský pluk zaujal a pod jeho velením (ještě s jeho bratrem **N. Bestuževem**) vojáci vyšli na Senátní náměstí. Pluk se rozmístil do čtverce u památníku **Petra I**<sup>18</sup>.

V 11 hodin na náměstí dorazil gubernátor **M. Miloradovič** s cílem přesvědčit celý pluk, aby odešel. Situace se vyostřila a **P. Kachovskij** gubernátora smrtelně ranil. V tento moment, děkabristé zjistili, že senát složil přísahu věrnosti carovi **Mikulášovi I.** již brzy ráno a senátoři již odjeli, senátní budova byla prázdná. Moskevský pluk dále čekal na “diktátora“ povstání, kterým byl určen kníže **S. Trubeckoj**. Ten měl rozhodnout o dalším vojenském postupu. **K. Rylejev** ho hledal po městě, ale nikdo ho nenašel. Přičemž **S. Trubeckoj** od začátku sledoval nastoupené vojáky zpovzdálí a skrýval se. Velet nastoupeným plukům na Senátní náměstí nepřišel. Několikahodinové čekání na “diktátora“ mělo vliv na další události povstání<sup>19</sup>.

Během dne se kolem náměstí shromáždilo přibližně 150 000 lidí. Děkabristé ale nemohli počítat s tím, že se za ně lid v boji postaví. Postupně přicházely i další naverbované pluky například: oddíl 1. střelecké roty (v čele s děkabristou **A. Sutgofem**), námořní posádka (v čele s děkabristou **N. Bestuževem** – nejstarší z bratrů Bestuževových a děkabristou **A. Arbuzovem**), dále granátníci (v čele s **N. Panovem**). Dohromady na Senátní náměstí přišlo cca 3000 vojáků s 30 důstojníky. **Mikuláš I.** se ještě s pluky pokusil vyjednávat, ale neúspěšně. Děkabristé se museli rozhodnout, jak budou dále postupovat. Novým “diktátorem“ povstání určili šlechtice **J. Obolenského**, ale už pozdě. Car začal během odpoledne již jednat. Na jeho příkaz obsadili povstalce státní vojáci, kterých bylo čtyřikrát více. Ti začali na povstalce střílet. Carská vojska zvítězila. Děkabristé neuspěli, někteří v boji padli<sup>20</sup>.

Večer po porážce se hlavní představitelé děkabristů *Severního spolku* sešli u **K. Rylejeva**, ten chtěl odjet varovat *Jižní spolek* před zrádci, tedy před **S. Trubeckým** a také před **A. Jakubovičem**. Avšak již v noci začalo rozsáhlé zatýkání děkabristů<sup>21</sup>.

---

<sup>18</sup> НЕЧКИНА, pozn. 9, s. 108–109.

<sup>19</sup> Tamtéž, s. 109–111.

<sup>20</sup> Tamtéž, s. 112–116.

<sup>21</sup> Tamtéž, s. 117.

Na tuto událost reagoval *Jižní spolek* vyvoláním dalšího povstání. Tentokrát na Ukrajině. Zde se o měsíc později, tedy v lednu 1826 vzbouřil *Černigovský pluk*. Všechny snahy spolku byly potlačeny a povstání bylo také neúspěšné<sup>22</sup>.

### 1.6 Zatýkáni a odsouzení

Po neúspěšných pokusech o státní převrat začalo rozsáhlé zatýkáni účastníků povstání (důstojníků, poddůstojníků, vojáků i civilistů). Zatčen byl každý, kdo byl s povstáním, jakkoliv spojen. Mezi vyslýchanými vězni byli i zástupci nejvyšší ruské šlechty. Vyšetřující komise se nejvíce zabývala 579 muži. Mezi prvními, koho vyšetřující komise zatkla a vyslýkala, byli **S. Muravjov-Apostol, P. Pestěl, K. Rylejev a S. Trubeckoj**. Vyšetřující komise skončila s výsledky v květnu roku 1826. Na carův příkaz vedoucí **A. Borovkov** sepsal stručné shrnutí o všech, koho komise vyslýkala<sup>23</sup>.

1. června 1826 **Mikuláš I.** založil *Nejvyšší trestní soud pro souzení státních zločinců*. Ačkoliv byl soud složen ze sedmdesáti dvou úředníků a patnácti soudců, hlavní, kdo vše rozhodl, byl car. Byla vytvořena komise, která měla navrhnout formy trestů pro obžalované, podle míry provinění. Obvinění byli rozděleni do jedenácti kategorií, s odlišnými návrhy trestů. Následně měl soud o trestech definitivně rozhodnout. Byli to soudci, kteří byli zastánci samoděržaví. Nejvíce diskutovanou kategorií byla I. jelikož sem byli zařazeni všichni, kteří souhlasili se zavražděním cara. Pro tyto obžalované byl navrhnout trest smrti čtvrcením. Mezi nimi byli například **A. Arbutov, A. Bestužev, A. Jakubovič, I. Jakuškin, V. Küchelbecker, N. Muravjov, J. Obolenskij, N. Panov, I. Puščin, S. Trubeckoj**. Dále zástupci *Jižního spolku*, například **M. Muravjov-Apostol, V. Davydov, A. Jušněvskij, S. Volkonskij**. Car téměř se všemi návrhy trestů podle rozdělení do kategorií souhlasil, nicméně sám některé rozsudky pozměnil. Navrhovaný rozsudek smrti způsobem čtvrcením změnil na způsob pověšení. Definitivně k tomuto trestu bylo odsouzeno pět děkabristů: **S. Muravjov-Apostol, P. Kachovskij, P. Pestěl, M. Bestužev-Rjumin a K. Rylejev**. Ti, kteří byli původně řazeni do I. kategorie car odsoudil a poslal na doživotní nucené práce. **A. Bestužev, I. Jakuškin, N. Muravjov a S. Volkonskij** byli odsouzeni k nuceným pracím a doživotnímu vyhnanství. Takto pozměněné návrhy rozsudků pro obžalované car předal soudu, který 11. července 1826 definitivně vynesl rozsudky nad děkabristy<sup>24</sup>.

---

<sup>22</sup> ŠVANKMAJER, Milan a kol. *Dějiny Ruska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. Dějiny států. s. 230. ISBN 80-710-6128-X.

<sup>23</sup> ŠEDIVÝ, pozn. 2, s. 170–173.

<sup>24</sup> Tamtéž, s. 175–179.

Číselný výčet trestů: vyšetřováno bylo 579 lidí z nich bylo 316 zatčeno a 289 uznáno vinnými, 124 lidí bylo odsouzeno k vyhnanství nebo nuceným pracím na Sibiř. Pět hlavních děkabristů: **S. Muravjov-Apostol**, **P. Kachovskij**, **P. Pestěl**, **M. Bestužev-Rjumin** a **K. Rylejev** bylo popraveno. Ostatní byli degradováni a posláni do války na Kavkaz<sup>25</sup>.

Poprava pěti odsouzených děkabristů se konala 13. července 1826 v Petropavlovské pevnosti. Ostatní vězni se museli seřadit na dvoře pevnosti a popravu pozorovat. Vzhledem k několika okolnostem se všech pět odsouzených nepovedlo oběsit napoprvé. **K. Rylejev**, **P. Kachovskij** a **S. Muravjov-Apostol** se utrhli a zranili se. Napodruhé už byli oběšeni všichni. Dalšími, tento den byli potrestáni důstojníci. Těm kat strhl náramníky, spálil uniformu a zlomil šavle. Tímto všichni důstojníci byli zbaveni svých hodností a titulů. Nakonec byli potrestáni vojáci a poddůstojníci, kteří se účastnili povstání. Ty prohnaly uličkou, ve které je muži s železnými pruty bili. Pro hodně odsouzených to znamenalo trest smrti<sup>26</sup>.

### 1.7 Sibiř

Děkabristé byli postupně odváženi, jiní šli na Sibiř pěšky v okovech. Mezi prvními, kteří opustili Petrohrad, byli například bratři **A. a P. Borisovové**, **V. Davydov**, bývalý kapitán **A. Jakubovič**, **J. Obolenskij**, **S. Trubeckoj**, **S. Volkonskij**. Děkabristé byli posláni do vyhnanství na daleký východ, do oblasti Něrčinsk. Byla jim přisouzena práce v něřčinských rudných dolech. Dále děkabristy přemístily do Čity a po několika letech odsud museli jít pěšky v okovech do Petrovského závodu, vzdáleného 600 km. Zde byli uvězněni. Po mnoha letech, kdy si děkabristé svůj trest odpykali, někteří si ve vyhnanství museli najít zaměstnání, jiní tam začali žít ze svého majetku. Pro děkabristy datum 14. prosince znamenal sváteční den, který slavili každý rok<sup>27</sup>.

Za zmínku stojí, že mezi odsouzenými k vyhnanství na Sibiř byl i Čech, člen *Jižního spolku*, plukovník **V. Vranický**. Ze svého pobytu ve vyhnanství v Jaluturovsku zešílel a roku 1832 zemřel<sup>28</sup>.

---

<sup>25</sup> БРЮХАНОВ, В. *Мифы и правда о восстании декабристов* [online]. 1. Москва: ЭКСМО, 2005 [cit. 2021-12-29]. ISBN 5-699-13166-3. Dostupné z: [http://samlib.ru/b/brjuhanow\\_w\\_a/003\\_mify\\_i\\_pravda.shtml](http://samlib.ru/b/brjuhanow_w_a/003_mify_i_pravda.shtml)

<sup>26</sup> ŠEDIVÝ, pozn. 2, s. 179–180.

<sup>27</sup> Tamtéž, s. 180–181.

<sup>28</sup> ŠVANKMAJER, pozn. 22, s. 230.

Povstání na Senátním náměstí dodnes rozděluje historiky na dvě strany. Jedni děkabristy považují za státní zločince, kteří se postavili proti právním normám. Druzí v jejich činu vidí pokrokový revoluční přístup, kdy se vzbouřili lidé z vysoce postavené vrstvy společnosti. Přes tyto různé pohledy na celou událost je potrestání děkabristů vnímáno jako nespravedlivé a kruté<sup>29</sup>.

Odsouzením a potrestáním děkabristů končí první část této bakalářské práce, ve které bylo cílem: přiblížit historický kontext v Rusku před rokem 1825, popsat samotné povstání na Senátním náměstí v Petrohradě i následné zatýkání a odsouzení děkabristů. Ještě jednou si dovoluji poznamenat, že toto povstání bylo v ruské historii jedinečné tím, že se proti způsobu vlády postavili lidé z vysoké vrstvy společnosti, jelikož taková situace nemá v ruské historii obdoby. Podrobnější zpracování si dle mého názoru zaslouží osudy jednotlivých děkabristů a jejich rodin, jelikož tyto lidé byli šlechtického původu, svým odsouzením a vyhnanstvím na Sibiř přišli o veškerý komfort, na který byli celý život zvyklí. O to zajímavější je fakt, že s některými děkabristy chtěly žít ve vyhnanství i jejich manželky.

---

<sup>29</sup> БУХТОЯРОВА, И.М. а ЛЕБЕДИНСКИЙ М.С. ЖЕНЫ ДЕКАБРИСТОВ: ПРИМЕР САМОТВЕРЖЕННОСТИ. *Панорама* [online]. Воронеж: Воронежский государственный университет, 2018, (31), 4-9 [cit. 2022-04-04]. ISSN 2226-5341. Dostupné z: [https://www.elibrary.ru/download/elibrary\\_36881735\\_54795052.pdf](https://www.elibrary.ru/download/elibrary_36881735_54795052.pdf)

## 2. Děkabristky

Ženy, které následovaly své muže a sdílely s nimi jejich osud, nazýváme děkabristky. Dohromady jich odjelo 11: **Paulina Jegorovna Anněnkovová, Alexandra Ivanovna Davydovová, Alexandra Vasiljevna Jentalcevová, Natalja Dmitrijevna Fonvizinová, Kamila Petrovna Ivaševová, Marija Kazimirovna Jušněvská, Alexandra Grigorjevna Muravjovová, Jelizaveta Petrovna Naryškinová, Anna Vasiljevna Rozenová, Jekatěrina Ivanovna Trubecká, Marija Nikolajevna Volkonská.** Tyto ženy se od sebe lišily svým vzděláním, postavením, věkem i charakterem. V této kapitole se pokusíme poodhalit důvody, kvůli kterým se ženy rozhodly následovat své muže na Sibiř. Co všechny ženy spojovalo, byly stejné podmínky pro odjezd, jelikož se musely vzdát svého doposud bezstarostného života, přišly o luxus, pohodlí, služebnictvo, majetky a přímý kontakt s rodinou.

Děkabristky se musely rozhodnout, zda opustí své děti, protože odjezd na Sibiř i s dětmi byl nepřipustný. Na otázku, proč car nepovolil odjet děkabristkám i s jejich dětmi, existují dva různé pohledy. Z jedné strany je carův zákaz vnímán jako nelidský. Z druhé strany v tomto rozhodnutí můžeme vidět snahu, aby děti nesdílely osud svých rodičů, a tudíž aby nepřišly o svá práva a postavení<sup>30</sup>.

### 2.1 Reakce žen na uvěznění děkabristů

Až v momentě, kdy se ženy dozvěděly o pokusu o státní převrat a rozsáhlém zatýkání, si uvědomily vážnost celé situace. Po uvěznění svých manželů, synů i bratrů, ženy hledaly způsob, jak své příbuzné ve vězení navštívit. Povolené návštěvy byly pouze jedenkrát týdně. Ženy se proto snažily vymyslet, jak toto povolení obejít a navštěvovat své blízké častěji. Jelikož stráž ve vězení byla lehce podplatitelná, protože s děkabristy převážně soucítila, ženy mohly navštěvovat děkabristy častěji. Především tyto návštěvy využívaly k distribuci dopisů od děkabristů jejich rodinám, ve kterých často psali pokyny, jaké dokumenty, listiny a knihy mají ukrýt nebo spálit. Pro děkabristy byl tento kontakt s příbuznými velmi důležitý<sup>31</sup>.

---

<sup>30</sup> БУХТОЯРОВА, ЛЕБЕДИНСКИЙ, Pozn. 29.

<sup>31</sup> ПАВЛЮЧЕНКО, Э.А. *В добровольном изгнании: О жёнах и сёстрах декабристов* [online]. 1. Moskva: Наука, 1984 [cit. 2021-12-28]. ISBN 978-00-1530637-0. Dostupné z: <http://www.bibliotekar.ru/zheny/>



## 2.2 Sdílení trestu se svými muži

Od samého počátku, kdy se ženy dozvěděly o uvěznění svých mužů v Petropavlovské pevnosti, za nimi pevně stály, o čemž se přesvědčíme v dalších kapitolách. Po vynesení rozsudků se jedenáct žen rozhodlo požádat cara o povolení k odjezdu na Sibiř a sdílení osudu svých mužů. Chtěly jim být na blízku, protože to byly právě ony, kdo nadále mohl udržovat kontakt mezi děkabristy na Sibiři s centrálním Ruskem a přispět tak k tomu, aby jejich čin nepadl v zapomnění<sup>32</sup>.

Je důležité zmínit, že car uděloval povolení k odjezdu pouze manželkám či budoucím manželkám děkabristů. Odjet na Sibiř chtěla i sestra **Bestuževových**, ale její žádost k odjezdu byla zamítnuta z nespécifikovaných důvodů<sup>33</sup>.

## 2.3 Legislativa

Jelikož tato situace, kdy rodinní příslušníci chtějí následovat státní zločince na nucené práce a sdílet s nimi vyhnanství neměla v Rusku obdoby, chyběla i potřebná legislativa, která by stanovila práva a povinnosti těch, kteří dobrovolně odejdou za svými blízkými. Za tímto účel byl zřízen zvláštní výbor, který měl vypracovat předpisy pro státní zločince na Sibiři. Vypracováním byl pověřen člen výboru generál-governér východní Sibiře **A. Lavinskij**. V dokumentu, který sepsal v roce 1827, stálo: 1. Následováním svých mužů do vyhnanství budou ženy sdílet jejich osud. 2. Ztratí tituly, což znamenalo, že od této doby budou vnímány jen jako manželky odsouzených v exilu. 3. Z dětí, které se narodí na Sibiři, se stanou rolníci. 4. S sebou si nelze odvést velké finanční částky nebo věci vysoké hodnoty, aby ženy na své cestě nebyly okradeny. 5. Svým odjezdem se ženy vzdávají svých nevolníků. Na Sibiř mohl odjet pouze jeden nevolník, který souhlasil se všemi podmínkami. Tyto předpisy byly sepsány mimo jiné i proto, aby ženy odradily od odjezdu<sup>34</sup>.

Od roku 1831 byla zvažována i správa majetků, nad kterou měly nakonec moc tamní i vyšší úřady (car). Následující roky se dále řešily otázky práv, které například stanovily, že po smrti svého manžela, státního zločince, bude návrat ženy do Ruska záviset na uvážení vlády. Jen ta měla rozhodnout, zda se vdova bude moc vrátit bez jakýchkoliv podmínek nebo naopak s určitými omezeními. O čemž bylo rozhodnuto v roce 1833<sup>35</sup>.

---

<sup>32</sup> ПАВЛЮЧЕНКО, pozn. 31.

<sup>33</sup> ЩЕГОЛЕВ, П. Е. О "Русских жєницєнах" Некрасова: В связи с вопросом о юридических правах жєн декабристов [online]. С.-Петербург: б. и., 1904 [cit. 2021-12-28]. Dostupné z: <http://nekrasov-lit.ru/nekrasov/kritika-o-nekrasove/schegolev-o-russkih-zhenschinah.htm>

<sup>34</sup> Tamtéž.

<sup>35</sup> Tamtéž.

## 2.4 Osudy žen

### 2.4.1 J. I. Trubecká (1800–1854)

Byla urozeného původu, její rodina měla v ruské společnosti vysoké postavení. Setkávala se i s nejvyššími představiteli Ruska. Se svým budoucím manželem knížetem **S. Trubeckým** se seznámila v roce 1820 v Paříži. Po svatbě se v jejich domě v Petrohradě setkávali členové tajného spolku, kde diskutovali o změnách a budoucnosti Ruska<sup>36</sup>. Můžeme tak polemizovat, zda **J. Trubecká** věděla podrobnosti o existenci tajného spolku či nikoli.

Od okamžiku kdy byl její muž uvězněn v Petropavlovské pevnosti byla pro něj velikou podporou. Právě tato děkabristka byla první z žen, která se rozhodla následovat svého muže na Sibiř a sdílet s ním vyhnanství. **S. Trubeckoj**, spolu s **V. Davydovem** a **S. Volkonským** byli posláni do Blagodatského dolu<sup>37</sup>.

Důvody svého odjezdu za mužem sama vysvětlila následovně: „*Ale i kdyby mé city k muži nebyly takové, jsou tu ještě závažnější příčiny, které by mne přinutily rozhodnout se stejným způsobem. Naše církev považuje manželství za svátost a manželský svazek nemůže být ničím přetržen. Žena je povinna sdílet osud svého muže za všech okolností, i v dobrém i zlém, a žádná překážka ji nemůže být dostatečným důvodem k tomu, aby nesplnila svou nejsvětější povinnost*“<sup>38</sup>.

Požádala cara o povolení a za svým mužem se vydala v červenci 1825. Jela do Krasnojarsku a dále do Irkutsku, kde musela podepsat dokumenty, ve kterých se vzdává svých práv, aby mohla pokračovat dále ve své cestě. Byla to jen záminka od guvernéra **I. Cejdlera**, který se jí tím snažil donutit, aby ve své cestě nepokračovala<sup>39</sup>. **J. Trubecká** se nenechala zastrašit a guvernér povolil již bývalé kněžně pokračovat v cestě společně se státními zločinci. Po příjezdu do Blagodatského dolu, uviděla svého manžela ve vězení škvírkou v plotu. Naskytl se jí pohled, na svého manžela v okovech oblečeného pouze v krátkém a roztrhaném kabátu z ovčí kůže. Bývalá kněžna byla v Blagodatském dole ubytována v malé selské chalupě. Zde žila sedm měsíců, jelikož v září 1827 vláda z obav dalšího povstání na Sibiři přistoupila k opatřením, které měly za výsledek přesun všech odsouzených děkabristů na jedno místo, a to do věznice v Čitě<sup>40</sup>.

---

<sup>36</sup>SERGEJEV, Mark Davidovič a JESTŘÁB, Vojtěch. *Osudy lásky*. Praha: Lidové nakladatelství, 1978. s. 30-32. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:143b5d30-c71d-11e2-9592-5ef3fc9bb22f>

<sup>37</sup> ПАВЛИЮЧЕНКО, pozn. 31.

<sup>38</sup> SERGEJEV, pozn. 36, s. 27.

<sup>39</sup> Tuto situaci více popíši v praktické části bakalářské práce.

<sup>40</sup> ПАВЛИЮЧЕНКО, pozn. 31.

**J. Trubecká**, jako i další děkabristky dostávala balíky od svých příbuzných, ve kterých byl cukr, olej anebo rýže. Často také psala dopisy své rodině, díky čemuž byla neustále ve spojení s Moskvou a Petrohradem. Ve volných chvílích chodila ke zdem věznice, které byly tvořeny vysokým dřevěným plotem, a nahlas si povídala s vězni jako i další děkabristky. Svého muže chodila navštěvovat do věznice, ale jelikož zde byl poněkud volnější režim, mohl ji muž navštěvovat i v jejím domě<sup>41</sup>.

Po dalším přesunu děkabristů do věznice v Petrovsku bylo ženám povoleno žít s muži ve věznici. Přes den tak trávila čas se svým mužem a na noc se vracela za dětma do jejich domu, protože jejich přítomnost ve věznici car nepovolil. V roce 1839 skončil jejímu muži trest nucených prací a celá rodina Trubeckých byla poslána do malé vesnice Ojok k Irkutsku. Jejich dům se stal významným místem pro ostatní děkabristy, kteří žili v okolí, jelikož **J. Trubecká** byla pro děkabristy symbolem inteligence, vzdělanosti a srdečnosti. Na Sibiř dohromady vychovala čtyři děti, které se dožily dospělosti, tři dcery a jednoho syna. V roce 1845 rodina Trubeckých koupila dům v Irkutsku, protože zde byl otevřen dívčí ústav Východní Sibiře, kam chodily jejich dvě mladší dcery. Po deseti letech sám **S. Trubeckoj** navrhl jejich nový dům poblíž centra města, ale v roce 1854, kdy se rodina měla stěhovat, **J. Trubecká** zemřela. Po vydání manifestu novým carem **Alexandrem II.** v roce 1856, který děkabristům umožňoval se po třiceti letech vrátit zpět, odjel **S. Trubeckoj** do Kyjeva. Dále žil v Oděse, a nakonec v Moskvě, kde v roce 1860 zemřel<sup>42</sup>.

---

<sup>41</sup> ВОЛКОНСКАЯ, М. Н. *Волконская Мария Николаевна: Записки* [online]. Иркутск: Восточно-Сибирское книжное издательство, 1973 [cit. 2022-01-06]. Dostupné z:[http://az.lib.ru/w/wolkonskaja\\_m\\_n/text\\_zapiski.shtml](http://az.lib.ru/w/wolkonskaja_m_n/text_zapiski.shtml)

<sup>42</sup> SERGEJEV, pozn. 36, s. 44–48.

#### 2.4.2 M. N. Volkonská (1805–1863)

Za svého muže **S. Volkonského** se provdala v lednu 1825. O jeho účasti v tajném spolku nevěděla. Po neúspěšném povstání, když její muž páčil v krbu listiny, které do této doby nikdy neviděla, jí jen řekl: „*Pestěl byl zatčen.*“ V lednu 1826 porodila syna **Nikolaje**. Vzhledem k těžkému onemocnění po porodu jí dva měsíce o jejím manželovi všichni lhali. O jeho uvěznění do Petropavlovské pevnosti se dozvěděla, až když se její zdravotní stav zlepšil. Ihned za ním odjela do Petrohradu, kde jim bylo povoleno osobní setkání v přítomnosti několika dalších svědků<sup>43</sup>.

V červnu 1825 se dozvěděla definitivní trest jejího manžela, který byl zbaven titulu, majetku, občanských práv, odsouzen na dvanáct let těžkých prací a k doživotnímu vyhnanství. V tento okamžik se rozhodla sdílet trest se svým manželem. Proto napsala dopis samotnému carovi o povolení odjet za mužem, a nakonec jí byl odjezd povolen. Neváhala a následující měsíce se připravovala na dlouhou cestu, mimo jiné musela učinit těžké rozhodnutí, opustila svého syna, kterého před odjezdem zaopatřila<sup>44</sup>. Jeho poručenstvím pověřila svého otce **N. Rajevského**, ten s jejím rozhodnutím nesouhlasil, protože nechtěl přijít o svou dceru<sup>45</sup>.

Z Moskvy odvážela na Sibiř několik balíků a dopisy pro děkabristy od jejich rodin. V Irkutsku **M. Volkonskou** čekala kontrola. Na příkaz cara se jí guvernér **I. Cejdlér** také pokusil přemluvit, aby ve své cestě nepokračovala. Argumentoval tím, že jestli chce pokračovat, musí nejdříve podepsat dokumenty, kterými se definitivně zaváže k životu na Sibiři se státními zločinci. Vše podepsala a pokračovala ve své cestě směrem k jezeru Bajkal. Nyní už věděla, že státní zločinci jsou uvězněni v Blagodatském dole, okres Něrčinsk<sup>46</sup>.

Při příjezdu do Velkého Něrčinského závodu musela podepsat další dokumenty, které upravovaly stykání se s vězni. Svého muže mohla vidět dvakrát týdně v přítomnosti důstojníka a poddůstojníka. Další podmínkou byl omezený pohyb žen, kdy bez povolení vedoucího věznice nemohly opustit vesnici. Blagodatský důl byl odtud vzdálený 12 verst<sup>47</sup>. Ihned po příjezdu jí byla povolena návštěva muže ve věznici, za doprovodu vedoucího věznice **T. Burnaševa**<sup>48</sup>.

---

<sup>43</sup> БОЖКОХСКАЯ, pozn. 41.

<sup>44</sup> V únoru 1828 se M. Volkonská dozvěděla, že její syn zemřel.

<sup>45</sup> Tamtéž.

<sup>46</sup> Tamtéž.

<sup>47</sup> versta - stará ruská délková míra = 1066,781 metru

<sup>48</sup> Tamtéž.

Ve svých zápiscích líčí první setkání s mužem následovně: „*Сергей бросился ко мне; бряцание его цепей поразило меня: я не знала, что он был в кандалах. Суровость этого заточения дала мне понятие о степени его страдания. Вид его кандалов так воспламенил и растрогал меня, что я бросилась перед ним на колenu poцеловала его кандалы, a потом – его самого*“<sup>49</sup>. (Sergej se ke mně vrhl; řinčení jeho řetězů mě polekalo: nevěděla jsem, že je v okovech. Závažnost tohoto uvěznění mi poskytla představu o rozsahu jeho utrpení. Pohled na jeho okovy mě rozpálil a dojal natolik, že jsem se před ním vrhla na kolena, políbila jeho okovy a až potom jeho samotného)<sup>50</sup>.

Vzdálenost, kterou ujela za svým mužem, byla 6 000 verst. Žila zde společně s **J. Trubeckou** v malé selské chalupě. Svou přítomností děkabristům nejen dodávala podporu, ale také se postarala o zlepšení podmínek. Například když viděla, jaké mají všichni slabé a potrhané oblečení, rozhodla se nakoupit látky a ušít košile. Také za vězně psala dopisy a posílala je jejich rodinám, díky čemuž byli děkabristé stále v kontaktu s okolním světem. Stejně jako **J. Trubecká** chodila k vysokému plotu věznice a nahlas si s vězni povídala<sup>51</sup>.

V Čitě svého muže směla vídat dvakrát v týdnu. Vzhledem k volnějším režimům mohl svou ženu **S. Volkonskij** navštěvovat i v jejím domě. 1. srpna 1829 car povolil vězňům sundat okovy. **M. Volkonská** v tomto činu viděla naději, že brzy vše skončí. Po přesunu do Petrovska, kde bylo ženám povoleno žít ve vězení se svými muži, nezhálela a v místnosti, která byla přidělena jejímu muži, pokryla stěny záclonami, měla zde knihovničku a dvě pohovky<sup>52</sup>.

Na Sibíři se jí narodily tři děti. První dcera narozená v Čitě v roce 1829 brzy zemřela. V Petrovském závodě se jí narodily další dvě děti, syn a dcera, které se dožily dospělosti. Po odpykání trestu nucených prací jejího manžela byla celá rodina přesunuta do vyhnanství do malé vesnice Urik v okolí Irkutska, zde si postavili dům. Volkonské podporovala jejich rodina, dostávali balíky s čajem, kávou i oblečením. Ve vyhnanství dostali děkabristé od cara možnost přejmenovat své děti narozené na Sibíři, čímž by jim zajistili lepší budoucnost. Pro Volkonské tato možnost znamenala ponížení, a proto ji nepřijali. Vzhledem k potřebnému vzdělání dětí, bylo **M. Volkonské** povoleno žít v Irkutsku. Její muž zůstal v Uriku a dvakrát v týdnu svou rodinu navštěvoval<sup>53</sup>.

---

<sup>49</sup> БОЛКОНСКАЯ, pozn. 41.

<sup>50</sup> Překlad autorky

<sup>51</sup> Tamtéž.

<sup>52</sup> Tamtéž.

<sup>53</sup> SERGEJEV, pozn. 36, s. 72–76.

Ve vyhnanství ve svém domě manželé pořádali plesy a další kulturní zážitky. V Irkutsku **M. Volkonská** založila hudební salon, kde vystupovali různí umělci a sama zde hrála na klavír<sup>54</sup>. Volkonští patří k úzké skupině, která se dožila amnestie, kdy jim byl v roce 1856 umožněn návrat domů. **M. Volkonská** zemřela v roce 1863 a její muž o dva roky později<sup>55</sup>.

Na svého manžela celý život pohlížela jako na správného vlastence a hrdinu. Děkabristické hnutí na ní udělalo velký dojem. K odchodu na Sibiř ji vedla víra v jejího manžela a ostatní děkabristy<sup>56</sup>.

#### 2.4.3 A. G. Muravjovová (1804–1832)

Pocházela z vysoce postavené rodiny Černyševových a nosila titul hraběnka. Provdala se za děkabristu **N. Muravjova**, který se povstání na Senátním náměstí osobně nezúčastnil, jelikož v té době byli manželé společně v Orlovské gubernii. Její muž byl odsouzen kvůli účasti v tajném spolku<sup>57</sup>.

**N. Muravjov** byl zatčen před očima své těhotné manželky, malých dcer a svých starých rodičů. Jako ostatní děkabristé, byl uvězněn v Petropavlovské pevnosti, odkud 29. prosince 1825 napsal dopis své manželce, ve kterém píše, že je vinen. Omlouvá se, že před ní měl tajemství a nikdy jí neřekl o existenci tajného spolku, svou ženu prosil o odpuštění<sup>58</sup>.

Pro pochopení jejího postoje ke svému muži si uvedeme zásadní část dopisu, který mu napsala: „*Ты преступник! Ты виновный! Это не умещается в моей бедной голове... Ты просишь у меня прощения. Не говори со мной так, ты разрываешь мне сердце. Мне нечего тебе прощать. В течение почти трех лет, что я замужем, я не жила в этом мире, — я была в раю. Счастье не может быть вечным... Не предавайся отчаянию, это слабость, недостойная тебя. Не бойся за меня, я все вынесла. Ты упрекаешь себя за то, что сделал меня кем-то вроде соучастницы такого преступника, как ты... Я самая счастливая из женщин*“<sup>59</sup>.

---

<sup>54</sup> НАУМЦЕВА, Е.О. ОБЩЕСТВЕННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЖЁН ДЕКАБРИСТОВ В СИБИРИ. *АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ В НАУКЕ И ПРАКТИКЕ* [online]. 2018, (1), 106-111 [cit. 2022-02-23]. Dostupné z: [https://www.elibrary.ru/download/elibrary\\_35319962\\_68847939.pdf](https://www.elibrary.ru/download/elibrary_35319962_68847939.pdf)

<sup>55</sup> ПАВЛЮЧЕНКО, pozn. 31.

<sup>56</sup> Tamtéž.

<sup>57</sup> СМЕРНОВ, Сергей. Жёны декабристов. *Тайны, загадки, факты* [online]. 2010 [cit. 2021-12-31]. Dostupné z: [https://www.factruz.ru/history\\_mistery\\_2/wives-of-decembrists.htm](https://www.factruz.ru/history_mistery_2/wives-of-decembrists.htm)

<sup>58</sup> ПАВЛЮЧЕНКО, pozn. 31.

<sup>59</sup> Tamtéž.

(Jsi zločinec! Jsi vinen! V mé nebohé hlavě to neplatí... Žádáš mě o odpuštění. Takhle semnou nemluv, lámeš mi srdce. Nemám ti co odpustit. Téměř tři roky, co jsem vdaná, jsem nežila na tomto světě — byla jsem v ráji. Štěstí nemůže být věčné... Nepropadej zoufalství, je to slabost, která není hodna tebe. Neboj se o mě, všechno jsem snesla. Vyčítáš si, že jsi ze mě udělal spolupachatele takového zločince, jako jsi ty... Jsem nejšťastnější z žen)<sup>60</sup>.

Když se rozhodla sdílet osud svého muže, jako jedna z mála žen měla zastání v rodině. Nejvíce ji podporovala **J. Muravjovová**, matka jejího manžela, která se také postarala o jejich tři děti, které **A. Muravjovová** musela opustit. Věděla, že u své babičky budou zaopatřeny<sup>61</sup>.

Povolení k odjezdu dostala v polovině prosince roku 1826. Ihned se vydala na cestu do Irkutska, kam dorazila na začátku února 1827. Zde ji zastavil **I. Cejdl**, který se ji ještě snažil na příkaz cara přemluvit až zastrašit, aby se vrátila zpět. Pokračovala dále do Čity, kam dorazila na konci února 1827, zde musela podepsat další listiny, ve kterých se zavazovala k životu na Sibiři se státními zločinci. Její manžel byl v Čitě od ledna 1827, jelikož byli odsouzení státní zločinci posíláni na nucené práce postupně ve skupinách. Bydlela v domě nedaleko věznice a byla první z žen, která přijela do Čity<sup>62</sup>.

Po jejím odjezdu se jejich dům v Moskvě, kde žila **J. Muravjovová** stal tzv. děkabristickým centrem. Všichni, kterých se tato situace týkala, zde našli pomoc. Odtud se děkabristům a jejich manželkám posílaly dopisy, peníze a balíky<sup>63</sup>.

Z poslaných financí od její rodiny v Čitě dokázala vybudovat zdravotní středisko a lékárnu nejen pro děkabristy, ale i pro místní obyvatele. Zajistila tak dostatek léků a lékařských nástrojů. Také se postarala o zaslání semen léčivých rostlin, které následně pěstovala vedle lékárny<sup>64</sup>.

---

<sup>60</sup> Překlad autorky.

<sup>61</sup> ПАВЛИЮЧЕНКО, pozn. 31.

<sup>62</sup> Tamtéž.

<sup>63</sup> Tamtéž.

<sup>64</sup> НАУМИЦЕВА, pozn. 54.

V Petrovsku si pomocí rodiny nechala postavit dům blízko věznice. Jako ostatním děkabristkám jí také bylo povoleno žít se svým mužem ve věznici, ale vzhledem k tomu, že už měli dceru, celé dny přebíhala z věznice do jejich domu a naopak. Zde se jí narodila další dcera, která brzy zemřela. Po této události **A. Muravjovová** onemocněla a půl roku po porodu, 22. 11. 1832 zemřela. **N. Muravjov** se snažil získat povolení k převozu těla jeho manželky do Orelské gubernie na rodinné panství Černyševových, kde by byla pochována. I když samotná rodina o to žádala několikrát, car převoz ostatků nepovolil. V této situaci kdy **N. Muravjov** přišel o manželku, mohl místo věznice žít v jejich domě a vychovávat jejich dceru. Po její smrti bylo manželkám děkabristů zakázáno žít s muži ve vězení. Byly povoleny každodenní návštěvy žen v jejich domech<sup>65</sup>.

Po odpykání si trestu nucených prací byl v roce 1835 **N. Muravjov** s dcerou poslán do osady Urik poblíž Irkutska. Se svou matkou byl neustále v kontaktu, psali si hodně dopisů. V roce 1843, když bylo jeho dceři 13 let, **N. Muravjov** zemřel. Děti narozené na Sibíři po smrti rodičů musely vstoupit do státních školských zařízení, kde nesměly nosit příjmení rodičů. Byly přejmenovávány podle otcova křestního jména. Dcera Muravjových byla na příkaz cara odvezena do Kateřinského institutu v Moskvě, ale jakékoliv styky s její rodinou byly zakázány<sup>66</sup>.

#### 2.4.4 P. J. Anněnkovová (1800–1876)

V září roku 1823 odjela tehdy ještě svobodná francouzka **Jeanette Pauline Göbl** do Moskvy, kde začala pracovat v obchodní domě Dumansy. V polovině roku 1825 se seznámila s jejím budoucím manželem **I. Anněnkovem**. Byli mezi nimi sociální rozdíly. On byl bohatý šlechtic, ona byla chudou dívkou, která se živila sama. Nehledě na tento společenský rozdíl, ji **I. Anněnkov** požádal o ruku, ale ke sňatku v tomto roce nedošlo<sup>67</sup>.

Když se schylovalo k povstání na Senátním náměstí, **J. Göbl** si všimla, že je **I. Anněnkov** neustále smutný a nešťastný. O připravovaném povstání děkabristů samozřejmě nic netušila. Po smrti cara **Alexandr I.** se v jejich domě konalo několik schůzí, kde členové tajného spolku diskutovali o celé situaci. Sama poznala, že tito muži, kteří se tam scházeli, jsou zapleteni do nějakého spiknutí. Chtěla proto po jejím budoucím manželovi vysvětlení, a aby jí nic nezatajoval<sup>68</sup>.

---

<sup>65</sup> SERGEJEV, pozn. 36, s. 104–109.

<sup>66</sup> Tamtéž, s. 110–112.

<sup>67</sup> АННЕНКОВА, П.Е. *Анненкова Прасковья Егоровна: Воспоминания* [online]. 1. Санкт-Петербург: Русская Старина, 1888 [cit. 2022-01-05]. Dostupné z: [http://az.lib.ru/a/annenkowa\\_p\\_e/text\\_0010.shtml](http://az.lib.ru/a/annenkowa_p_e/text_0010.shtml)

<sup>68</sup> Tamtéž.



Ve svých vzpomínkách popisuje tuto situaci následovně: „Тогда он сознался, что участвует в тайном обществе и что неожиданная смерть императора может вызвать страшную катастрофу в России, и заключил свой рассказ тем, что его, наверное, ожидает крепость или Сибирь. Тогда я поклялась ему, что последую за ним всюду“<sup>69</sup>. (Poté se přiznal, že se účastní tajného spolku, a že carova nečekaná smrt může způsobit v Rusku strašlivou katastrofu, svůj příběh uzavřel tím, že na něj pravděpodobně čeká pevnost nebo Sibiř. Tehdy jsem mu přísahala, že ho budu všude následovat)<sup>70</sup>.

O povstání a uvěznění budoucího manžela se dozvěděla v lednu 1826. Žádné jiné zprávy neměla. Situaci jí komplikovalo těhotenství. Po narození dcery v dubnu 1826 **J. Göbl** onemocněla, nemohla tak dále pracovat a byla na tom se svou dcerou špatně, nezabezpečene. Pomohla jí starší francouzka, která se o ni i o její dceru postarala<sup>71</sup>.

Jelikož neměla právo na návštěvu vězně, protože nebyla jeho manželka, zkoušela se do Petropavlovské pevnosti dostat různými způsoby. Nejčastěji podplácela strážce, ale i přesto se s **I. Anněnkovem** nemohla setkat osobně. Zinscenovala proto situaci, kdy po věznici nechala běhat jejího psa, aby na něj mohla následně zavolat, **I. Anněnkov** tak uslyšel její hlas a věděl, že je mu nablízku. **J. Göbl** také uvažovala nad plánem nelegálně převést **I. Anněnkova** za hranice. S tím jeho matka nesouhlasila a celkově se tento plán ukázal jako nereálný. Když byl její budoucí muž spolu s dalšími děkabristy odsouzen k nuceným pracím a vyhnanství na Sibiři, rozhodla se ho následovat. Jeho matka si myslela, že car tresty zmírní a její syn se do dvou let vrátí. Jelikož **J. Göbl** ještě nebyla manželka **I. Anněnkova**, její prvotní žádost o odjezd na Sibiř byla zamítnuta. Dalších 6 měsíců nevěděla, jakou cestou povolení získat. V květnu roku 1827 se dozvěděla, že car **Mikuláš I.** bude několik dní ve městě Vjazma. Zde mu před palácem osobně předala svou žádost o povolení k odjezdu a v listopadu roku 1827 car souhlasil. Mohla tak následovat svého budoucího muže. Před odjezdem jako všechny ženy, musela podepsat potřebné dokumenty. Až když jí už nic nebránilo v odjezdu, uvědomila si, že opouští svou dceru, což nesla velmi těžce<sup>72</sup>.

---

<sup>69</sup> АННЕНКОВА, pozn. 67.

<sup>70</sup> Překlad autorky.

<sup>71</sup> Tamtéž.

<sup>72</sup> Tamtéž.

Svůj odjezd a odloučení od dcery ve svých vzpomínkách popisuje takto: „*Нелегко мне было оставить ребенка. Бедная девочка моя как будто предчувствовала, что я покидаю ее: когда я стала с нею прощаться, она обвила меня ручонками и так вцепилась, что насилу могли оттащить, но взять ее с собою было немыслимо*“<sup>73</sup>. (Nebylo pro mě snadné opustit dítě. Moje chudinka jako by tušila, že ji opouštím: když jsem se s ní začala loučit, objala mě ručičkami a chytla mě tak, že by ji mohli násilím odtáhnout, ale bylo nemyslitelné ji vzít s sebou)<sup>74</sup>.

Z Moskvy do Irkutsku odjela koncem prosince 1827, zde se ji **I. Cejdl** také pokusil ještě přemluvit k návratu zpět, jako všechny ostatní děkabristky. Dále pokračovala přes Jekatěrinburg, Barabinskou step, Tomsk, Krasnojarsk a Kainsk. Na cestě byla ohromena velkou pohostinností, se kterou se všude setkávala<sup>75</sup>.

Po příjezdu do Čity v březnu 1828 zde jako první potkala **A. Muravjovovou**. Svého muže poprvé uviděla, když šla skupina vězňů po ulici, ale vojáci jim zakázali se k sobě přiblížit. Návštěva jim byla povolena až další den v jejím domě. Vzhledem k tomu, že ještě nebyli manželé, byl jim stanoven termín jejich svatby na 4. dubna 1828. V tento den dozorčí přivezli **I. Anněnkova** do kostela, kde mu výjimečně před obřadem sundali okovy a poté mu je opět nasadili a odvezli ho zpět do vězení<sup>76</sup>.

Ženy se svým mužům snažily co nejvíce ulehčit situaci, ve které byly **P. Anněnkovová** nechala tajně vyrobit stejné okovy, kterými byly vězni spoutáni. Tyto okovy byly jedinečné svou vahou, oproti ostatním byly lehčí. S pomocí kováře se jí je podařilo svému muži vyměnit, čímž mu usnadnila každodenní pohybování se. Když později bylo nařízeno vězňům okovy sejmout, s kovářem je vyměnily za pravé<sup>77</sup>.

V Čitě se Anněnkům v březnu 1829 narodila dcera. Rok poté po přesunu do Petrovska, se jim narodily další dvě děti. **P. Anněnkovová** zde žila každodenní život jako ostatní děkabristky. Když si její manžel odpykal v srpnu 1836 trest nucených prací, rodina byla přemístěna do vesnice Bělsk poblíž Irkutsku. Odtud byli dále posláni do Turinska, kde její muž dostal práci u zemského soudu, což byl projev carovi milosti. Dohromady vychovali 6 dětí, které se dožily dospělosti<sup>78</sup>.

---

<sup>73</sup> АННЕНKOBA, pozn. 67.

<sup>74</sup> Překlad autorky.

<sup>75</sup> Tamtéž.

<sup>76</sup> Tamtéž.

<sup>77</sup> Tamtéž.

<sup>78</sup> SERGEJEV, pozn. 36, s. 176–181.

Anněnkovi také patří k úzké skupině děkabristů, kteří se dožili amnestie. Po roce 1856 se usadili v Nižním Novgorodě, kde **I. Anněnkov** pracoval jako úředník. Osobně se tak zúčastnil správní reformy, podílel se na reformách o nevolnictví nebo na zakládání nových škol. **P. Anněnkovová** zemřela v září 1876, její muž o dva roky později<sup>79</sup>.

#### 2.4.5 A. I. Davydovová (1802–1895)

Svým okolím byla vnímána jako neobyčejně pokorná a milá žena. Provdala se za **V. Davydova**, se kterým již ve svých dvaceti třech letech měla šest dětí<sup>80</sup>. Ačkoliv žádná z děkabristek neměla lehký život, **A. Davydovová** se neproslavila tolik jako **M. Volkonská** nebo **A. Muravjovová**, jelikož současníci o ní psali velmi málo. Před svým odjezdem musela nejprve zaopatřit svých šest dětí. Svěřila je do péče bohatým příbuzným a zajistila jim tak budoucnost. Za svým manželem se vydala až začátkem roku 1828. Ten byl už od ledna 1827 ve věznici v Čitě, společně se všemi odsouzenými děkabristy. Žila zde s ostatními děkabristkami, které všem každý den dodávaly velikou oporu<sup>81</sup>.

**V. Davydov** o své manželce řekl: „*Без нее меня уже не было бы на свете. Ее безграничная любовь, ее беспримерная преданность, ее заботы обо мне, ее доброта, кротость, безропотность, с которой она несет свою полную лишения и трудов жизнь, дали мне силу все перетерпеть и не раз забывать ужас моего положения*“<sup>82</sup>. (Bez ní bych už nebyl na světě. Její bezmezná láska, její oddanost, její zájem o mě, její laskavost, mírnost, pokora, s níž nese svůj život plný útrap a práce, mně daly sílu vše vydržet a nejednou zapomenout na hrůzu mé situace)<sup>83</sup>.

Za svým mužem přijela do Čity v březnu roku 1828 a o dva roky později jako ostatní děkabristky byla se svým mužem přesunuta do Petrovského závodu. Během těchto let se jim narodily čtyři děti. Po odpykání trestu nucených prací byla rodina poslána do vyhnanství v Krasnojark, zde se jim narodily další tři děti<sup>84</sup>.

V Krasnojarsku **A. Davydovová** v jejich domě otevřela školu, ve které učila nejen své děti, ale i ostatní z okolí. Učila děti o přírodě, francouzský a ruský jazyk. Její manžel naopak vyprávěl své vzpomínky z války s Napoleonem<sup>85</sup>.

<sup>79</sup> SERGEJEV, pozn. 36, s. 181–184.

<sup>80</sup> БУХТОЯРОВА, ЛЕБЕДИНСКИЙ, pozn. 29.

<sup>81</sup> ПАВЛЮЧЕНКО, pozn. 31.

<sup>82</sup> Tamtéž.

<sup>83</sup> Překlad autorky

<sup>84</sup> БУХТОЯРОВА, ЛЕБЕДИНСКИЙ, pozn. 29.

<sup>85</sup> НАУМЦЕВА, pozn. 54.

Rodina přijala možnost od roku 1842 posílat své děti do státních vzdělávacích institucí s podmínkou, že se vzdají příjmení a nebudou tak nosit otcovo jméno, rodina tuto možnost přijala. **V. Davydov** zemřel rok před amnestií, jeho manželka se amnestie dožila a s dětmi se po roce 1856 vrátila do Evropské části Ruska. Jejich dětem byly vráceny šlechtické tituly a příjmení po otci<sup>86</sup>.

#### 2.4.6 N. D. Fonvizinová (1805–1869)

Byla žena šlechtického původu, jejíž manželem se stal v roce 1822 **M. Fonvizin**. Přestože opustil tajný spolek a povstání na Senátním náměstí v roce 1825 se nezúčastnil, byl také zatčen a odsouzen k těžkým pracím na Sibiři<sup>87</sup>.

**M. Fonvizin** své manželce prozradil jeho dřívější účast v tajném spolku, ona sama s jeho myšlenkami a členstvím souhlasila. Znamenalo to pro ni zkoušku vlastní odvahy, netušila však, že její muž bude brzy odvezen a uvězněn v Petropavlovské pevnosti<sup>88</sup>.

Ve svých vzpomínkách **P. Anněnkovová** popisuje situaci kdy, **A. Davydovová** a **N. Fonvizinová** šly sdělit děkabristům zprávy přes zdi Petropavlovské pevnosti. Obě ženy se oblékly do obyčejných šatů, aby nevzbudily pozornost dozorců a šly nenápadně co nejblíže ke zdem věznice. **N. Fonvizinová** zprvu zavolala na děkabristy uvnitř, čímž upoutala jejich pozornost a poté zakřičela: „*Приговор будет ужасен, но наказание будет смягчено*“<sup>89</sup>. (Rozsudek bude hrozný, ale trest bude zmírněn)<sup>90</sup>.

Přestože se jim v manželství narodily dvě děti, rozhodla se, jako další děkabristky sdílet osud svého muže a být mu nablízku. Děti nechala na výchovu své matce, která s jejím odchodem nesouhlasila. Za manželem přijela do Čity v březnu 1828, stejně jako **A. Davydovová** a **P. Göbl**<sup>91</sup>.

V Petrovsku bydlela ve věznici se svým mužem až do listopadu 1832, kdy se jim narodil syn, který po několika měsících zemřel. V roce 1834 byl **M. Fonvizin** poslán do vyhnanství v Jenisejsk a za několik let do Tobolska<sup>92</sup>.

---

<sup>86</sup> БУХТОЯРОВА, ЛЕБЕДИНСКИЙ, pozn. 29.

<sup>87</sup> СМИРНОВ, pozn. 57.

<sup>88</sup> SERGEJEV, pozn. 36, s. 118–121.

<sup>89</sup> АННЕНКОВА, pozn. 67.

<sup>90</sup> Překlad autorky.

<sup>91</sup> СМИРНОВ, pozn. 57.

<sup>92</sup> SERGEJEV, pozn. 36, s. 127–130.

Jelikož tato rodina na Sibiři byla bezdětná, vzali si na výchovu syna tobolského kněze, který neměl peníze. Bydlel u nich, chodil na semináře a následně studoval na Kazaňské duchovní akademii. **N. Fonvizinová** do rodiny přijala ještě další dvě dívky, o které se také postarala<sup>93</sup>.

Když se ve vyhnanství začaly uvolňovat poměry a příbuzní děkabristů žádali o možnost setkání se s rodinou na Sibiři, povolení k odjezdu dostali i jejich dva synové, kteří se narodili před povstáním. Bohužel v letech 1850 a 1851 oba zemřeli, po jejich smrti o povolení odjet zažádal Fonvizinův bratr, který na Sibiř přijel v létě 1852. Za šest týdnů se vrátil zpět do Moskvy a pokusil se vyjednat návrt jeho rodiny. V únoru 1853 dostal **M. Fonvizin** jako jediný z děkabristů od cara povolení k návratu z vyhnanství do vlasti. S manželkou se po návratu usadili v Marinu<sup>94</sup>.

**M. Fonvizin** zemřel v dubnu 1854. Po jeho smrti se **N. Fonvizinová** přesunula na její vzdálené kostromské statky, zde ale nezůstala a odjela zpět na Sibiř za dávným přítelem **I. Puščinem**, za kterého se v roce 1857 provdala. Spolu se následně přestěhovali do Marina, kde v roce 1859 **I. Puščin** zemřel. **N. Fonvizinová** požádala úřady o povolení žít v Moskvě a bylo jí vyhověno. Zemřela v říjnu roku 1869, poté co několik let bojovala s následky mrtvice<sup>95</sup>.

#### 2.4.7 M. K. Jušněvská (1790–1863)

Byla také šlechtického původu a již v roce 1812 se provdala za **A. Jušněvského**, který byl později v čele *Jižního spolku*. Toto manželství bylo již její druhé, s prvním manželem měla dceru, která v době povstání byla nejstarší z dětí děkabristů<sup>96</sup>.

Když se dozvěděla o odsouzení svého muže k těžkým pracím na Sibiři, chtěla také odjet a sdílet s ním jeho osud. Na situaci reagovala těmito slovy: *„Для облегчения участи мужа моего повсюду последовать за ним хочу, для благополучия жизни моей больше теперь ничего не нужно, как только иметь счастье видеть его и разделить с ним все, что жестокая судьба предназначила... Прожив с ним 14 лет счастливейшей женой в свете, я хочу исполнить священнейший долг мой и разделить с ним его бедственное положение. По чувству и благодарности, какую я к нему имею, не только бы взяла охотно на себя все бедствия в мире и нищету, но охотно отдала бы жизнь мою, чтобы только облегчить участь его“*<sup>97</sup>.

---

<sup>93</sup> НАУМЦЕВА, pozn. 54.

<sup>94</sup> SERGEJEV, pozn. 36, s. 137–142.

<sup>95</sup> Tamtéž, s. 143–145.

<sup>96</sup> СМИРНОВ, pozn. 57.

<sup>97</sup> ПАВЛЮЧЕНКО, pozn. 31.

(Pro usnadnění osudu mého manžela všude následovat ho chci pro blaho mého života, nepotřebuji nic víc než mít štěstí, že ho vidím a podělím se s ním o vše, co krutý osud zamýšlel. Prožila jsem s ním 14 let jako nejšťastnější manželka na světě, chci splnit svou svatou povinnost a sdílet s ním jeho trápení. Z citu a vděčnosti, kterou k němu chovám, bych nejen ochotně vzala na sebe všechna neštěstí světa a chudobu, ale ochotně bych položila i svůj život, jen abych usnadnila jeho osud)<sup>98</sup>.

Před odjezdem za svým manželem se nenacházela v příliš dobré finanční situaci, aby měla dostatek prostředků, potřebných na dlouhou cestu, musela prodat její poslední kožich a stříbrné lžice. Za svým mužem dorazila v srpnu 1830 v období, kdy vězni byli přesouvání z věznic v Čitě do Petrovského závodu. Usadila se až tam s ostatními děkabristkami<sup>99</sup>.

Z Petrovska v dopise svému švagrovi psala následující: „*Вообрази, как они мне близки—живем в одной тюрьме, терпим одинаковую участь и тешим друг друга воспоминаниями о милых любезных родных наших*“<sup>100</sup>. (Představte si, jak jsou mi blízcí – žijeme ve stejném vězení, snášíme stejný osud a bavíme se navzájem vzpomínkami na naše drahé, laskavé příbuzné)<sup>101</sup>.

V roce 1839 skončil jejímu muži trest nucených prací a byli posláni do vesnice Malá razvodná a následně do vesnice Ojok poblíž Irkutska. Ve vyhnanství se **A. Jušněvskij** zabýval vyučováním dětí z okolí. V roce 1844 náhle zemřel, po jeho smrti **M. Jušněvská** žádala úřady o povolení vrátit se ze Sibíře. Nebylo jí vyhověno s dodatkem, že za svým mužem odjíždět nemusela, a proto nyní musí setrvat na místě. Vrátila se zpět až po vyhlášené amnestii<sup>102</sup>.

---

<sup>98</sup> Překlad autorky.

<sup>99</sup> ПАВЛИУЧЕНКО, pozn. 31.

<sup>100</sup> Tamtéž.

<sup>101</sup> Překlad autorky.

<sup>102</sup> SERGEJEV, pozn. 36, s. 191.

#### **2.4.8 A. V. Jentalcevová (1790–1858)**

Provdala se za děkabristu **A. Jentalceva**. Jelikož velmi mladá přišla o své rodiče a se svým manželem neměli žádného potomka, nebránilo jí nic v odchodu za svým mužem na Sibiř. Oproti dalším děkabristům, byl její muž odsouzen pouze k jednomu roku těžkých prací a následnému vyhnanství. Za svým mužem přijela do Čity roku 1827. Po odpykání si trestu nucených prací, byli přesunuti do Berezova a následně do Jalutorovska. Zde v roce 1845 **A. Jentalcev** zemřel. Jeho manželka se vrátila do Evropské části Ruska až po amnestii v roce 1856. Odjela zpět do Moskvy, kde po třech letech zemřela<sup>103</sup>.

#### **2.4.9 K. P. Ivaševová (1808–1840)**

Svého budoucího muže **V. Ivaševa** poznala díky své matce, která pracovala v domě Ivaševových. Mezi nimi byl rozdíl ve společenském postavení, on pocházel ze šlechtické rodiny, ona byla služebná. Poté co byl **V. Ivašev** odsouzen, vyslovila své přání odjet za ním. Celá situace ho velmi překvapila a dojala. Ačkoliv do teď o její lásce nevěděl, s odjezdem za ním souhlasil a v roce 1831 se vzali. O čtyři roky později se přestěhovali do Turinska, kam za tři roky přijela i její matka. Ve vyhnanství se jim narodily čtyři děti. V roce 1840 **K. Ivaševová** zemřela na následky nachlazení a předčasného porodu. Její manžel zemřel o rok později<sup>104</sup>.

---

<sup>103</sup> СМІРНОВА, Н. І. Ентальцева Александра Васильевна: Энциклопедический фонд. *Russika.ru* [online]. Москва [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <http://www.russika.ru/t.php?t=3084>

<sup>104</sup> СМІРНОВ, позн. 57.

#### 2.4.10 J. P. Naryškinová (1802–1867)

Patřila k ženám, které měly hraběcí titul. V září 1824 se provdala za **M. Naryškina**, a přestože se jako další z děkabristů povstání na Senátním náměstí osobně nezúčastnil, byl odsouzen k nuceným pracím a vyhnanství za účast v tajném spolku. Svého muže následovala a na jaře roku 1827 přijela do Čity. O tři roky později v roce 1830 byla se svým mužem a ostatními děkabristy přesunuta do Petrovského závodu. V roce 1833 byli manželé posláni do města Kurgan v oblasti Tobolsk, jejich dům se zde stal kulturním centrem. V roce 1837 byl **M. Naryškin** poslán na Kavkaz bojovat, následující rok se za ním přistěhovala manželka i s adoptovanou dívkou. V roce 1844 byl **M. Naryškin** poslán do důchodu a s rodinou se přestěhovali do vesnice poblíž Tuly, zde žili až do roku 1863, kdy **M. Naryškin** zemřel. Po této události jeho manželka odjela ke své tetě do Psovské gubernie, kde zůstala až do své smrti v roce 1867<sup>105</sup>.

#### 2.4.11 A. V. Rozenová (1797–1883)

Jelikož byla od dvou let sirotek, vychovávali ji příbuzní, sama ale původně pocházela ze šlechtické rodiny. V dubnu roku 1825 se vdala za barona **A. Rozena**. Po prosincovém povstání, na kterém se její manžel účastnil, byl odsouzen jako všichni děkabristé. Jako další z žen se rozhodla stát při svém muži a v roce 1830 odjela za svým mužem do Petrovského závodu. Jejich potomka, kterému bylo pět let, nechala u své sestry. V roce 1831 se manželům v Petrovském závodě narodil jejich druhý potomek. Po odpykání si trestu těžkých prací byla rodina v roce 1832 poslána do města Kurgan v Tobolské oblasti, kde koupili dům za peníze od příbuzných. V roce 1837 **A. Rozen** nastoupil do vojenské služby a s rodinou se přestěhovali do města Tiflis. Po vyhlášení amnestie děkabristům odešli do Charkovské oblasti, kde žili až do své smrti **A. Rozenová** zemřela v roce 1883 a její muž v roce 1884<sup>106</sup>.

---

<sup>105</sup> СМІРНОВ, pozn. 57.

<sup>106</sup> Tamtéž.



Tímto končí druhá část bakalářské práce, které jsem věnovala nejvíce pozornosti. Zásadní otázkou, kterou jsem si kladla, byla: Co ženy vedlo k rozhodnutí odjet? Dnes nad touto otázkou můžeme jen polemizovat, je velmi důležité si uvědomit tehdejší společenské vnímání manželství, kdy daný slib před Bohem znamenal závazek na celý život v dobrém i zlém. Z literatury, ze které jsem čerpala informace, můžeme vypožorovat postoje a důvody k odjezdu jednotlivých žen. Například pro **J. Trubeckou**, která se pro odjezd rozhodla, jako první z žen nebyla důvodem jen láska, ale především manželský svazek, který nemůže být ničím přetržen a postoj, že je žena povinna sdílet osud svého muže. Také **M. Jušněvská** se rozhodla k odjezdu pro usnadnění osudu svého manžela a z důvodu manželského slibu. Ze zápisků **M. Volkonské** můžeme vypožorovat její touhu usnadnit svému muži život na Sibiři, jak jen bylo v jejích silách. Naopak ze zápisků **P. Anněnkovové** můžeme vypožorovat její bezmeznou lásku a touhu žít se svým mužem. Dále také z dopisů **A. Muravjovové** jejímu muži můžeme vidět její lásku a oddanost, navíc k jejímu odjezdu měla podporu v rodině. Také **A. Davydovová** se rozhodla k odjezdu z bezmezné lásky a oddanosti, jak o ní řekl sám **V. Davydov**. Za zmínku stojí **N. Fonvizinová**, která se k odjezdu bezpochyby rozhodla i proto, že o dřívější účasti svého manžela v tajném spolku věděla a sama souhlasila s revolučními myšlenkami. Každá žena před svým odjezdem nejprve zabezpečila své děti, nejčastěji je nechávaly na výchovu u svých bohatých příbuzných. Všechny ženy, které odešly za svými muži na Sibiř, spojovala jedna věc: obětovaly všechno, aby byly po boku svých manželů v letech nejtěžších zkoušek.

Svým dobrovolným odchodem do vyhnanství děkabristky vytvořily veřejné mínění a dostalo se jim podpory i uznání od vysoce postavených lidí v Rusku. Na Sibiři bezpochyby sehrály významnou roli. Pro své muže se staly velkou morální podporou, jejich přítomnost na ně měla pozitivní vliv. Děkabristy dokázaly utěšit, a především stmelit dohromady. K největším zásluhám žen patří spojení děkabristů s centrálním Ruskem a jejich rodinami, prostřednictvím dopisů, které za ně psaly. Každá z žen napsala týdně dvacet až třicet dopisů. Poslání děkabristů na Sibiř tak nevedlo k izolaci od okolního světa, jak původně vláda zamýšlela, ale naopak osudy děkabristů a děkabristek vzbudily v lidech sympatie a podporu<sup>107</sup>.

---

<sup>107</sup> ПАВЛЮЧЕНКО, pozn. 31.

### 3. Praktická část

Na téma děkabristé a děkabristky bylo v ruské kinematografii postupně natočeno několik filmů různých žánrů. Osobně jsem shlédla *Звезда пленительного счастья*, *Декабристы*, *Испытание Сибирью*, *Дело Декабристов* a *Союз спасения*, které níže stručně shrnu. Naopak po prostudování české kinematografie jsem dospěla k závěru, že na toto téma bylo zfilmováno pouze jednou kratší dílo s názvem *Опouštěť Petrohrad*, a to ještě za dob Československa v roce 1991, o kterém se také zmíním níže.

Větší pozornost budu v praktické části věnovat překladu mnou vybraných úryvků z ruského filmu *Звезда пленительного счастья* a jediného českého *Опouštěť Petrohrad*. K překladu jsem vybrala nejzásadnější úryvky z filmů, ve kterých jsou vyobrazeny momenty, kdy děkabristky žádaly o odjezd na Sibiř. Můžeme vidět, jak vysoce postavené ženy musely o něco prosit a také dlouhou dobu čekat na vyjádření cara, načež doposud nebyly zvyklé. Z vybraných úryvků dále můžeme vyzorovat jejich slušné chování, pevnou vůli, odhodlanost a odvahu, jelikož se nenechaly zastrašit podmínkami, které je na Sibiři čekají a svůj odjezd si nerozmyslely.

#### 3.1 Ruská kinematografie

Vůbec prvním ruským filmem, který se věnoval tématu děkabristů, bylo historicko-životopisné drama *Декабристы* (*Děkabristé*), které bylo zfilmováno v roce 1926. Režisérem byl **A. V. Ivanovskij**. Film vyobrazuje nejen samotné povstání děkabristů, ale také příběh **P. Göbl** a jejího budoucího muže **I. Anněnkova**. Vzhledem k datu vzniku je tento film bez zvuku<sup>108</sup>.

Jedním z neznámějších filmů v ruské kinematografii je historicko-romantický film od režiséra **V. Motyla** *Звезда пленительного счастья* (*Hvězda podmanivého štěstí*) z roku 1975. Film se věnuje nejen nezdařenému povstání děkabristů a následným trestům, ale především ženám děkabristů. Jsou zde vyobrazeny příběhy **P. Anněnkovové**, **M. Volkonské** a **J. Trubecké**, jejich rozhodnutí pro odjezd na Sibiř, samotné loučení s rodinami, dlouhá cesta a shledání se s muži. Jsou zde podhaleny osobní momenty děkabristek, které napomáhají vžít se do situace, v jaké se tenkrát ocitly. Z tohoto filmu jsem se rozhodla vybrat k překladu do českého jazyka úryvky rozhovoru **J. Trubecké** s carem **Mikulášem I.** a rozhovoru **J. Trubecké** s guvernérem Irkutsku **I. Cejdlarem**.

---

<sup>108</sup> ДЕКАБРИСТЫ (1926): ИНФОРМАЦИЯ О ФИЛЬМЕ. *Кино-Театр.Ру* [online]. Россия, 2022 [cit. 2022-03-08]. Dostupné z: <https://www.kino-teatr.ru/kino/movie/sov/9450/annot/>

Přejdeme-li k novodobějším ruským filmům, považuji za důležité zmínit následující. V roce 2014 vznikl dokumentárně-historický film *Декабристы. Испытание Сибирью* (*Děkabristé. Zkouška na Sibiři*). Režisérem byl **A. A. Jevsukov**. Tento film je vytvořen na základě převyprávění historické události s různými vsuvkami a komentáři současných historiků, archivářů, učitelů, zaměstnanců muzeí a dalších osob zabývajících se tématem děkabristů a děkabristek. Popisuje se zde povstání děkabristů, potrestání, těžké práce v řetězech, život na Sibiři, výchova a učení dětí. Zajímavou součástí je paralela mezi městy Jalutorovsk a Čita, které jsou zde vyobrazeny v současnosti i v minulosti za dob děkabristů. V závěru vypráví dva žijící potomci děkabristů historii jejich rodin.

V roce 2016 vznikl dokumentárně-hraný film *Дело Декабристов* (*Čin děkabristů*), režisérem byl **M. A. Běspalij**. Film je také vytvořen na základě převyprávění této historické události. Oproti jiným filmům je tento velmi podrobný a podává fakta bez jakéhokoliv emocionálního zabarvení. Popisuje se zde historie carské rodiny, vznik a činnost tajných spolků, hlavní představitelé děkabristů, situace před 14. prosincem 1825, samotné povstání na Senátním náměstí, porážka, výslechy a tresty. Ke konci je uveden seznamem všech žen, které odešly na Sibiř. V úplném závěru jsou řečeny nejzásadnější momenty následujících let ve vyhnanství.

V roce 2019 vznikl historický film *Союз спасения* (*Svaz spásy*), režisérem byl **A. J. Kravčuk**. Na provedení filmu je patrné, že patří k novodobým, celé jeho zpracování je naprosto odlišné od již zmiňovaných. Působí dojmem tak, aby zaujal nejen svým příběhem, ale také svým ztvárněním. Líčí příběh o ruských důstojnících, kteří ve válce s Napoleonem viděli, jak se žije v Evropě, a to chtěli prosadit i v Rusku. Film dává svědectví o vzniku Svazu spásy a následných tajných spolků až po povstání na Senátním náměstí 14. prosince 1825. Film má mnoho emotivních částí, které ukazují pevné přesvědčení mladých důstojníků změnit jejich vlast.

### 3.2 Česká kinematografie

V československé kinematografii bylo v roce 1991 zfilmováno kratší dílo dramatika a režiséra **O. Daňka** s názvem *Opouštět Petrohrad*. Ve filmu je zachycena situace, kdy **M. Volkonská** čeká na přijetí u člena Státní rady **M. Speranského**, kterého následně žádá o přimluvení se u cara za její odjezd na Sibiř. Z tohoto filmu jsem se rozhodla vybrat k překladu do ruského jazyka úryvku zmiňovaného rozhovoru, kdy se **M. Speranskij** snaží kněžnu přemluvit až zastrašit, aby si své rozhodnutí rozmyslela.

## ***OPOUŠTĚT PETROHRAD***

### **POSTAVY**

**M. Volkonská**, manželka děkabristy **S. Volkonského**.

**M. Speranskij**, člen Státní rady.

**A. Benkendorf**, velitel tajné carské policie policie.

### **úryvek filmu od 21:20**

**Žádost M. Volkonské o povolení k odjezdu na Sibiř.**

**M. Speranskij.** Posad'te se kněžno.

**M. Volkonská.** Děkuji, postojím. Bude to stručné.

**A. Benkendorf.** Možná, že nebude. A nutila byste nás, abychom stáli také.

**M. Volkonská.** Myslím, že víte, o co jsem přišla požádat.

**M. Speranskij.** Kolují takové zmatené pověsti, dokonce všelijak protichůdné.

**M. Volkonská.** Požádala jsem carskou kancelář, abych mohla odjet za svým manželem a žít v místě, kde si bude odpykávat svůj trest. Chápu, že mi to musí povolit sám nejvyšší. A proto obcházejím všechny, kdo s ním přicházejí do styku a mohli by se přimluvit. To je vše.

**M. Speranskij.** Ano, ano, ano, tak nějak se to říká.

**A. Benkendorf.** Přišla byste i za mnou? I já mám občas tu čest vídat se s nejvyšším.

**M. Volkonská.** Ne, myslím, že na policii bych zatím nešla.

**A. Benkendorf.** Zatím?

## ***ОТЪЕЗД ИЗ ПЕТЕРБУРГА***

### **ДЕЙСТВУЮЩИЕ ЛИЦА**

**M. Волконская**, жена декабриста **C. Волконского**.

**M. Сперанский**, член Государственного совета.

**A. Бенкендорф**, начальник тайной царской полиции.

### **фрагмент фильма от 21:20**

**Просьба M. Волконской о разрешении выехать в Сибирь.**

**M. Сперанский.** Присядьте, княгиня.

**M. Волконская.** Спасибо, я постою. Думаю, это будет быстро.

**A. Бенкендорф.** Боюсь, что не будет. А Вы бы заставили нас тоже стоять.

**M. Волконская.** Думаю, Вы знаете, о чём я пришла Вас попросить.

**M. Сперанский.** Ходят разные слухи, порой даже противоречивые.

**M. Волконская.** Я обратилась с просьбой в царскую канцелярию, чтобы я могла уехать к своему мужу и жить там, где он будет отбывать наказание. Я понимаю, что позволить мне это может только сам государь. И поэтому я хожу ко всем, кто с ним в контакте и кто мог бы попросить за меня. Это всё.

**M. Сперанский.** Да, да, да, как-то так об этом говорят.

**A. Бенкендорф.** Пришли бы Вы и ко мне? Мне тоже иногда выпадает честь встретаться с государем.

**M. Волконская.** Нет, думаю, что в полицию я бы пока не обращалась.

**A. Бенкендорф.** Пока?

**M. Volkonská.** Zatím! Chci udělat všechno, co udělat mohu, bude-li třeba navštívit i policii... Takže svoje jsem řekla. (*Chce odejít.*)

**A. Benkendorf.** A to se ani nezeptáte, co si o tom myslíme?

**M. Volkonská.** Tuším, co si o tom myslíte. Muži to asi těžko dokážou pochopit.

**M. Speranskij.** Ženy ano?

**M. Volkonská.** Některé ženy ano.

**M. Speranskij.** Ještě se prosím posad'te. Rád bych se Vás na něco zeptal.

**A. Benkendorf.** Já také. Já také. A proč nás tedy obcházíte, když nemůžeme pochopit?

**M. Volkonská.** Je to jediné, co mohu. A třeba se někdo, aspoň někdo z Vás přimluví.

**M. Speranskij.** Posad'te se.

**M. Volkonská.** Seděla jsem dlouho v předpokoji.

**M. Speranskij.** Opravdu prosím. (*Княжна дále stojí.*) No tak dobře, tak tedy stůjte. Ale máte aspoň tušení, kam to chcete jet?

**M. Volkonská.** Jmenuje se to prý Něrčinsk.

**M. Speranskij.** A víte vůbec kde to je?

**M. Волконская.** Пока! Я хочу сделать всё, что в моих силах, если будет необходимо обратиться и в полицию... Так что, своё я уже сказала. (*Хочет уйти.*)

**A. Бенкендорф.** И Вы даже не спросите, что мы об этом думаем?

**M. Волконская.** Я подозреваю, что Вы об этом думаете. Мужчинам это трудно понять.

**M. Сперанский.** А женщинам да?

**M. Волконская.** Некоторым женщинам да.

**M. Сперанский.** Присядьте, пожалуйста. Я бы хотел Вам задать вопрос.

**A. Бенкендорф.** Я тоже. Я тоже. А почему Вы тогда к нам пришли, если мы не можем понять?

**M. Волконская.** Это единственное, что я могу сделать. Возможно кто-то, хоть кто-то из Вас бы попросил за меня.

**M. Сперанский.** Садитесь.

**M. Волконская.** Я долго сидела в прихожей.

**M. Сперанский.** В самом деле прошу Вас. (*Княгиня стоит далее.*) Хорошо, тогда стойте. Но Вы хоть понимаете, куда Вы хотите ехать?

**M. Волконская.** Говорят, это называется Нерчинск.

**M. Сперанский.** А Вы хоть знаете, где это?

**M. Volkonská.** Přibližně, říkali mi to.

**M. Speranskij.** Všichni to vědí jenom přibližně. Byl jsem generálním gubernátorem Sibíře a také to vím jenom přibližně. Dokonce i ti, co eskortují teď Vašeho muže, to vědí jen přibližně. Oni tam totiž docela jistě ještě nedošli. Vyrazili teprve před několika týdny a kolona vězňů je pomalá. Ale i ta eskorta, dojde nejdříve k Bajkalu a tam se bude muset zepstat, kde je Něrčinsk.

**M. Volkonská.** Tak se u Bajkalu také budu muset zepstat.

**M. Speranskij.** A oni Vám řeknou směrem na Čitu. Umíte si to vůbec představit?

**M. Volkonská.** Asi ne!

**A. Benkendorf.** Ale tak se přece posaďte! Vy po nás něco chcete, tak nám aspoň dopřejte chvilku pohledu na Váš půvab.

**M. Volkonská.** Nebo na můj smutek? Snažila jsem se, aby nebyl vidět.

**A. Benkendorf.** Tak sednete si nebo ne?

**M. Volkonská.** To je policejní příkaz?

**A. Benkendorf.** Ne, ne neberte to tak. Ale jestli pojedete do Něrčinska, bude Vás doprovázet policejní eskorta a budete se jí tu a tam muset podřídit. (*M. Volkonská si sedá.*) Chci Vám vyprávět jeden velmi poučný příběh. Kateřina II. si svého času vzpomněla, že by ráda poznala své poddané až z daleké Kamčatky.

**M. Волконская.** Приблизительно, мне это говорили

**M. Сперанский.** Все об этом знают только приблизительно. Я был генеральным губернатором Сибири, но и я об этом знаю только приблизительно. Даже те, которые сопровождают сейчас Вашего мужа, об этом знают только приблизительно. Они туда, собственно, ещё не добрались. Они отправились несколько недель назад, но колонна с заключёнными идёт медленно. И даже этот эскорт сначала придёт к озеру Байкал, а там им придётся спросить, где Нерчинск.

**M. Волконская.** Тогда мне тоже у Байкала придётся спросить.

**M. Сперанский.** А они Вам скажут – в направлении Читы. Можете себе это представить?

**M. Волконская.** Наверное, нет!

**A. Бенкендорф.** Ну, так присядьте уже! Вам от нас кое-что нужно, так хоть нам позвольте минутку полюбоваться Вами.

**M. Волконская.** Или моей печалью? Я старалась, чтобы это не было видно.

**A. Бенкендорф.** Так сядете или нет?

**M. Волконская.** Это полицейский приказ?

**A. Бенкендорф.** Нет, нет, не воспринимайте это так. Но если Вы поедете в Нирчинск, Вас будет сопровождать полицейский эскорт, и Вам придётся иногда ему подчиняться. (*M. Волконская садится.*) Я хочу рассказать Вам очень поучительную историю. Екатерина II в своё время вспоминала, что хотела познать своих подданных с далёкой Камчатки.

Tak se rozhodli zařadit mezi její dvorní dámy 40 kamčatských panen, jenomže cesta je daleká, a když těch 40 přibylo teprve do Irkutsku, nebyla už žádná pannou, a to dokonce viditelně. Potrestali důstojníky eskorty a poslali pro další várku panen. Ty sice přibyly do Irkutsku v pořádku, jenomže cesta do Petrohradu je ještě delší a Imperátorce ty dívčiny nemohly ani ukázat.

**M. Volkonská.** Co tím chcete říct pane plukovníku?

**A. Benkendorf.** Že to je velmi daleké cesta a že jen málo kdo se z ní vrací nedotčen.

**M. Volkonská.** Můj manžel tu cestu jde pěšky a v okovech, že?

**A. Benkendorf.** Měli by je odvázet na zvláštních vozech, ale to víte, pro vězně leckdy není přípřež, a pokud jde o okovy, stráže nejsou neúplatné a okovy zdržují.

**M. Volkonská.** Pro mě aspoň přípřež bude. A pokud jde o eskortu, nejsem bezbranné děvče z Kamčatky.

**M. Speranskij.** Jste možná příliš pyšná, kněžno.

**M. Volkonská.** Odsouzencům ani jejich ženám toho kromě hrdosti moc nezbyvá.

**A. Benkendorf.** Michail Michailovič mluvil o pýše ne o hrdosti.

Поэтому было решено включить сорок камчатских дев в число её придворных дам, но дорога длинная, и когда эти сорок прибыли только в Иркутск, ни одна уже не была девой и, более того, это было уже заметно. Наказали офицеров эскорта и послали за другими девами. Они нормально доехали до Иркутска, но путь в Санкт-Петербург еще длиннее, так что и этих дев не смогли показать императрице

**M. Волконская.** Что Вы имеете в виду, господин полковник?

**A. Бенкендорф.** Что это очень долгий путь и что немногие возвращаются нетронутыми.

**M. Волконская.** Мой муж идёт пешком в кандалах, не так ли?

**A. Бенкендорф.** Предполагается, что их перевозят в специальных повозках, но Вы знаете, что для заключенных иногда не бывает повозок, а что касается кандалов, стражи не неподкупны, а кандалы задерживают.

**M. Волконская.** Для меня хотя бы повозка будет. А что касается эскорта, я не беззащитная девушка из Камчатки.

**M. Сперанский.** Возможно, Вы слишком надменны, княгиня.

**M. Волконская.** Осужденным и их женам кроме гордости мало что-то остаётся.

**A. Бенкендорф.** Михаил Михайлович говорил о надменности, а не о гордости.

**M. Volkonská.** Dobře, jsem asi příliš pyšná.

**M. Speranskij.** Jeho Imperátorskému Veličenstvu se to nebude líbit!

**M. Volkonská.** Jsem žena odsouzence, nemusím se líbit.

**A. Benkendorf.** Jenomže se najdou mnozí, kteří budou Váš úmysl za provokaci pokládat za nesouhlas s odsouzením!

**M. Volkonská.** Nenavštívila jsem nikoho z Vás před rozsudkem, nežádala jsem o milost ani teď neprosím o milost!

**A. Benkendorf.** A jak to tedy nazýváte?

**M. Volkonská.** Chci splnit svůj slib, ke kterému jsem se zavázala před bohem. Bohužel i k tomu je u nás zapotřebí povolení.

**M. Speranskij.** Dobrá, chcete splnit svůj slib. Já jenom tvrdím, že si dost dobře neuvědomujete, co to znamená!

**M. Volkonská.** To už nechte na mě prosím!

**M. Speranskij.** Ne kněžno, nechte mě to dopovědět! Nikdy jste nežila mimo své paláce, bez svého služebnictva. Rusko znáte jen z projížďek na koni na svých statcích. Já jsem syn duchovního, vím trochu víc, jak se žije mimo ty paláce a vím také trochu víc, jak se žije na katorze!

**M. Волконская.** Хорошо, возможно, я слишком надменная.

**M. Сперанский.** Его Императорскому Величеству это не понравится!

**M. Волконская.** Я жена осужденного, я не обязана нравиться.

**A. Бенкендорф.** Но найдутся многие, кто Ваше намерение будет воспринимать как провокацию, как несогласие с приговором!

**M. Волконская.** Я не посетила никого из Вас до вынесения приговора, я не просила о милости и сейчас не прошу о милости!

**A. Бенкендорф.** Тогда как Вы это называете?

**M. Волконская.** Я хочу выполнить обещание, которое я дала перед Богом. К сожалению, даже для этого здесь нужно разрешение.

**M. Сперанский.** Ладно, Вы хотите выполнить своё обещание. Я просто говорю, что Вы не совсем понимаете, что это значит!

**M. Волконская.** Пожалуйста, оставьте это мне.

**M. Сперанский.** Нет, княгиня, дайте мне договорить! Вы никогда не жили вне своих дворцов, без своих слуг. Вы знаете Россию только с конных прогулок на своих усадьбах. Я сын священника, я знаю чуть больше о жизни за пределами этих дворцов, а также я знаю чуть больше о жизни на каторге!



**A. Benkendorf.** Kdepak jste získal tyhle vědomosti?

**M. Speranskij.** Stačilo mně, stát jedno ráno na nádvoří Petropavlovské pevnosti. Stál tam také Váš manžel a celý ten čtver hran v okovech. Spolu s ostatními odsouzenci měli přihlížet popravě svých kumpánů. Jenomže tři z těch pěti se ze šibenice utrhlí a v celé té vlhké pevnosti se nenašel provaz, který by nebyl zpuchřelý. A tak se kozáci rozjeli po celém Petrohradě a tahali z postelí provazníky a celou tu dobu tam stál Váš manžel a celý ten čtver hran a ti tři co se je nepodařilo pověsit, a celou tu dobu tam viseli ti dva, co se to u nich podařilo. A potom těm z toho čtver hranu pod těmi oběšenci strhali epolety a zlomili kordy a oni v okovech vyšli na svoji cestu. Mnozí z nich do stříbrných dolů v Něrčinsku. A do tohohle světa byste chtěla vstoupit!? Krásná a křehká!

#### pokračování úryvku filmu od 35:05

**A. Benkendorf.** Opustit Petrohrad, kněžno, je horkokrevné rozhodnutí.

**M. Speranskij.** Vy nesmíte opustit Petrohrad!

**M. Volkonská.** Zakážete mi to?

**M. Speranskij.** To bohužel není v mé moci, ale vím co to je opustit Petrohrad. Také já jsem musel kdysi na Sibiř.

**A. Benkendorf.** Ovšem jako gubernátor.

**A. Бенкендорф.** Откуда у Вас эти знания?

**M. Сперанский.** Мне было достаточно однажды утром стоять во дворе Петропавловской крепости. Ваш муж там тоже стоял, и всё это каре в кандалах. Вместе с другими осуждёнными они должны были смотреть на казнь своих сообщников. Но трое из пятерых сорвались с виселицы, и во всей этой сырой крепости не было ни одной нормальной верёвки. И вот казаки отправились по всему Санкт-Петербургу и вытягивали из постелей верёвочников, а всё это время там стоял Ваш муж, и всё это каре, и те трое, которых не смогли повесить, и всё это время там висели эти двое, которых удалось повесить. И потом тем из каре под этими повешенными сорвали эпoletы и переломили шпаги, и они в кандалах отправились в свой путь. Многие из них отправились на серебряные рудники в Нерчинск. И к этому миру Вы бы хотели присоединиться!? Красивая и хрупкая!

#### продолжение фрагмента фильма от 35:05

**A. Бенкендорф.** Покинуть Санкт-Петербург, княгиня, поспешное решение.

**M. Сперанский.** Вы не можете покинуть Санкт-Петербург!

**M. Волконская.** Вы мне запретите?

**M. Сперанский.** Это к сожалению, не в моей власти, но я знаю, что значит покинуть Санкт-Петербург. Мне тоже однажды пришлось побывать в Сибири.

**A. Бенкендорф.** Разумеется, как губернатор.

**M. Speranskij.** Ano, a přesto nikdy nepřestanete myslet na měděného jezdce, na něvská nábřeží, ale o to nejde.

**A. Benkendorf.** A oč jde?

**M. Speranskij.** Petrohrad je Vaše jediná naděje. Dnes Vás ještě nikam nezzvou, ale jste kněžna Volkonská, za čas budete všem pouhou svojí přítomností připomínat, že Váš manžel je kdesi daleko ve stříbrných dolech.

**A. Benkendorf.** V rudných, v rudných to je horší, ovšem málo kdo z lepší společnosti se v takových jemnostech vyzná.

**M. Speranskij.** Dříve nebo později se potkáte s carem, úklonu Vaší hlavy, tvrdím já, nikdo nedokáže odolávat dlouho. Osvobodit svého muže můžete jenom Vy a můžete to udělat jenom tady v Petrohradě, ale uprostřed svíce na palácových schodištích ne ze Sibiřské chatrče.

#### **pokračování úryvku filmu od 40:20**

**M. Volkonská.** Přimluvíte se za mě pane vládní rado?

**M. Speranskij.** Ne. Bylo by to proti mému přesvědčení.

**M. Volkonská.** Pak je mi líto, že jsem Vás zdržela.

**M. Speranskij.** Neopouštějte Petrohrad!

**M. Сперанский.** Да, и всё же Вы никогда не перестанете думать о медном всаднике, о невских набережных, но дело не в этом.

**A. Бенкендорф.** А в чём дело?

**M. Сперанский.** Санкт-Петербург – Ваша единственная надежда. Сегодня Вас ещё никуда не приглашают, но Вы княгиня Волконская, через некоторое время будете только своим присутствием напоминать, что Ваш муж где-то далеко в серебряных рудниках.

**A. Бенкендорф.** В рудных, в рудных ещё хуже, разумеется, но мало кто из высшего общества знает эти тонкости.

**M. Сперанский.** Рано или поздно Вы встретитесь с царём, Вашему обаянию, я уверен, никто не сможет долго сопротивляться. Освободить своего мужа можете только Вы, и Вы это можете сделать только здесь, в Санкт-Петербурге, но при свете свечей на дворцовой лестнице, а не из сибирской избы.

#### **продолжение фрагмента фильма от 40:20**

**M. Волконская.** Вы попросите за меня, господин государственный советник?

**M. Сперанский.** Нет. Это бы было против моих убеждений.

**M. Волконская.** Тогда извините, что я Вас задержала.

**M. Сперанский.** Не покидайте Санкт-Петербург!

**A. Benkendorf.** Já se přimluvím. I když není vůbec jisté, jestli to bude mít nějaký účinek. Jsem bohužel gosudarovi nesympatický. Já nevím, čím to je, ale ten bývalý mě také zvlášť nemiloval. Jdu jakýmsi zvláštním způsobem carům na nervy.

**M. Speranskij.** Nejenom carům.

**A. Benkendorf.** Cože?

**M. Speranskij.** Nejenom carům.

**A. Benkendorf.** Jistě, nejenom carům. Ale já se přimluvím.

**M. Volkonská.** Děkuji!

**A. Бенкендорф.** Я попрошу за Вас. Хотя нет никакой уверенности, что это будет иметь какой-либо эффект. К сожалению, я не нравлюсь государю. Я не знаю, в чём дело, но предыдущий меня тоже особенно не любил. Я почему-то раздражаю царей.

**M. Сперанский.** Не только царей.

**A. Бенкендорф.** Что?

**M. Сперанский:** Не только царей.

**A. Бенкендорф.** Конечно, не только царей. Но я попрошу за Вас.

**M. Волконская.** Спасибо!

## *Звезда пленительного счастья*

### ДЕЙСТВУЮЩИЕ ЛИЦА

**Е. Трубецкая**, жена декабриста  
**С. Трубецкого**.

**Император Николай I.**

**И. Цейдлер**, губернатор Иркутска.

### фрагмент фильма от 1:22:24

**Разговор княгини Е. Трубецкой с императором Николаем I.**

**Николай I.** Понимаю, понимаю Ваши чувства, княгиня. Однако в делах подобного рода я обязан держаться установленных правил.

**Е. Трубецкая.** Разумеется, Ваше Величество. Два года назад швее графа Орлова было дозволено отправиться в Сибирь за осуждённым супругом лакеем.

**Николай I.** Поступок простолюдинки сделал на Вас вдохновение? Швея мало теряла, тогда как Вы...

**Е. Трубецкая.** Надеюсь, Ваше Величество, закон не может лишить дворянку того, что дозволено низкому сословию.

**Николай I.** Однако настаивая на правах низкого сословия, дворянка может невольно себя уравнивать.

## *Hvězda podmanivého štěstí*

### POSTAVY

**J. Trubecká**, manželka **S. Trubeckého**  
**Imperátor Mikuláš I.**

**I. Cejdlér**, guvernér Irkutsku.

### úryvek filmu od 1:22:24

**Rozhovor kněžny J. Trubecké s carem Mikulášem I.**

**Mikuláš I.** Rozumím, rozumím Vaším citům kněžno, ale v takových záležitostech se musím držet stanovených pravidel.

**J. Trubecká.** Samozřejmě, Vaše Veličenstvo. Nicméně před dvěma lety dostala povolení odjet na Sibiř za odsouzeným manželem lokajem švadlena hraběte Orlova.

**Mikuláš I.** Zapůsobil na Vás čin obyčejné ženy? Švadlena ztratila málo, zatímco Vy...

**J. Trubecká.** Doufám, Vaše Veličenstvo, že zákon nemůžeme zakazovat šlechtičně to, co povoluje nižší třídě.

**Mikuláš I.** Nicméně trváním na právech nižší třídy, se jim šlechtična může nevědomky vyrovnat.

**фрагмент фильма от 1:47:40**

**Разговор княгини Е. Трубецкой с губернатором Иркутска.**

**Губернатор.** Княгиня Екатерина Ивановна, пожалуйста. Вот уж кого не ждал в этом доме. Прошу Вас. Губернатор Цейдлер к Вашим услугам. Прошу. Садитесь.

**Е. Трубецкая.** Позвольте мне остаться так. (*Остается стоять.*)

**Губернатор.** Ох, понимаю, шутка-ли. Столько верст по нашему бездорожью.

**Е. Трубецкая.** Могу я узнать, а чего на станции мне отказали в лошадях?

**Губернатор.** Их видимо нету.

**Е. Трубецкая.** Странно, а смотритель сослался на запрещение.

**Губернатор.** Да, да, да, да, простите. Видите ли, я должен Вас кое о чём предупредить. Если Вы пожелаете следовать в Нерчинск, я обязан Вас ознакомить с теми мерами, которые будут к Вам применяться.

**Е. Трубецкая.** Если пожелаю? Не думаете ли Вы генерал, что я проделала этот путь для того, чтобы встретиться с Вами?

**Губернатор.** Тем не менее Вам придётся меня дослушать. Знаете ли Вы, что всё это придётся отправить обратно. Ни денежных сумм, ни вещей драгоценных брать с собой также не дозволяется. Но это ещё не всё. Ваше право на крепостных, с Вами прибывших, утратится, как только Вы двинетесь дальше Иркутска, Ваши люди с Вами не поедут.

**úryvek filmu od 1:47:40**

**Rozhovor kněžny J. Trubecké s guvernérem Irkutska.**

**Guvernér.** Kněžna Jekatěrina Ivanovna, prosím. Vás jsem v tomto domě nečekal. Prosím, guvernér Cejdlér k Vaším službám. Prosím. Posad'te se.

**J. Trubecká.** Dovolte mi zůstat takto. (*Zůstává stát.*)

**Guvernér.** Rozumím, není to lehké. Tolik verst po našich cestách necestách.

**J. Trubecká.** Mohu vědět, proč mi na stanici odmítli dát koně?

**Guvernér.** Zřejmě tam žádné nemají.

**J. Trubecká.** Divné, dozorce se odvolával na zákaz.

**Guvernér.** Ano, ano, ano, ano, promiňte. Víte, musím Vás, před čím to varovat. Pokud chcete jet dále do Něrčinska, mou povinností je Vás seznámit s opatřeními, které se Vás budou týkat.

**J. Trubecká.** A když budu chtít? Nemyslíte si snad generále, že jsem jela až sem, abych se setkala s Vámi?

**Guvernér.** Přesto mě budete muset vyslechnout do konce. Víte, že vše bude muset být posláno zpět? Není povoleno s sebou brát žádné peněžní částky ani drahocenné věci. Ale to ještě není vše. Jakmile se rozhodnete pokračovat do Něrčinska, ztratíte Vaše právo na nevolníky, kteří sem s Vámi přijeli, Vaši lidé s Vámi dále nepojedou.

**Е. Трубецкая.** Значит не поедут?

**Губернатор.** Да, да, да. Да, да, да, да. Подозреваю княгиня, что Вы не совсем представляете, какова будет ваша жизнь в рудниках. Вы будете жить там, как самая бедная крестьянка.

**Е. Трубецкая.** В самом деле?

**Губернатор.** В избах грязь, смрад, насекомые, пища: хлеб да квас. О климате я боюсь говорить, он страшен, а для Вас губителен.

**Е. Трубецкая.** Но ведь я там буду с мужем.

**Губернатор.** Справедливо, однако ж, не забывайте, княгиня, что Ваш муж в тюрьме. Свидания будут редки, не чаще одного раза в неделю, один час, в присутствии офицера в арестантской палате.

**Е. Трубецкая.** Понимаю, один час, офицер присутствует. Пожалуйста, велите дать лошадей.

**Губернатор.** Вы вполне уразумели, что всё остальное время Вы будете одна?! Среди дикого населения? Вас будут окружать в казарме пять тысяч клеймённых каторжников, людей саморазвращённых, презрительного класса.

**Е. Трубецкая.** Наверное, кто-нибудь управляет рудниками?

**Губернатор.** К несчастью, они не в состоянии защитить Вас от оскорблений, которые могут быть даже насильственными.

**Е. Трубецкая.** Разве там не наказываются преступления?

**J. Trubecká.** То znamená, že o ně přijdu?

**Guvernér.** Přesně tak. Mám takové tušení kněžno, že si zcela neuvědomujete, jaký bude Váš život v dolech. Budete tam žít jako nejchudší selka.

**J. Trubecká.** Skutečně?

**Guvernér.** V chatřích je špína, puch, hmyz, k jídlu chléb a kvas. O klimatu se bojím hovořit, je děsivý a pro Vás škodlivý.

**J. Trubecká:** Ale budu tam s manželem.

**Guvernér.** Spravedlivé, avšak nezapomínejte kněžno, že Váš manžel je ve vězení. Schůzky budou málokdy, ne více jak jednou za týden na jednu hodinu v doprovodu důstojníka ve vězeňské místnosti.

**J. Trubecká.** Rozumím, jednu hodinu v doprovodu důstojníka. Prosím, naříd'te, ať mi dají koně.

**Guvernér.** Pochopila jste zcela, že zbytek času budete sama?! Mezi divokým obyvatelstvem? Budete obklopena v kasárnách pěti tisíci otrlými trestanci, zvrhlými lidmi, pohrdavé třídy.

**J. Trubecká.** Někdo doly pravděpodobně řídí nebo ne?

**Guvernér:** Bohužel Vás nejsou schopni ochránit před urážkami, které mohou být až násilné.

**J. Trubecká.** Copak se tam zločiny netrestají?

**Губернатор.** Извините. Закоренелым злодеям не страшны наказания. Они даже найдут право считать Вас себе подобной, как жену государственного преступника, который несёт равную с ними участь.

**Голос.** Эмм, прощения просим, Ваше Превосходительство. Кипит самоварчик.

**Губернатор.** Не прикажете ли чайку, княгиня Екатерина Ивановна? Незаменимый по здешним местам напиток.

**Е. Трубецкая.** Бог поможет. Пожалуйста, велите дать лошадей. Пожалуйста.

**Губернатор.** Воля Ваша, княгиня. Здесь изложено всё, о чём я Вас предупредил. Ваша подпись будет означать, что Вы станете подчиняться всем этим мерам.

*Е. Трубецкая, не читая, сразу же подписывает бумагу.*

**Е. Трубецкая.** А теперь отправьте меня поскорей.

**Губернатор.** Сожалею, княгиня, бумага пойдёт особой оказией в Петербург на личное его императорского Величества рассмотрение. С фельдъегерем...

**Е. Трубецкая.** Сколько же ждать, господин генерал?

**Губернатор.** Месяц туда, месяц обратно, а уж как скоро государь соизволит ознакомиться да ответить. Сие, как Вы понимаете, от меня не зависит. Станете ждать или предпочтёте вернуться домой?

**Е. Трубецкая.** Господи! (*Садится.*)

**Гувернёр.** Промітьте. Оtrlí zločinci se trestu nebojí. Dokonce si najdou právo Vás považovat za jim podobnou, jako ženu státního zločince, který s nimi nese stejný osud.

**Нлас.** Ehm, promiňte prosím, Vaše Excellence, samovar je připraven.

**Гувернёр.** Dáte si čaj, kněžno Jekatěrino Ivanovno? Je to zdejší nenahraditelný nápoj.

**J. Trubecká.** Bůh pomůže. Prosím, naříd'te, ať mi dají koně. Prosím.

**Гувернёр.** Je to Vaše vůle, kněžno. Zde je napsáno vše, před čím jsem Vás varoval. Vaším podpisem budete souhlasit s tím, že se na Vás budou vztahovat všechna tato opatření.

*J. Trubecká nic nečte a ihned podepisuje papír.*

**J. Trubecká.** A teď mě pusťte rychle dále.

**Гувернёр.** Je mi líto kněžno, papír bude poslán pro zvláštní příležitost do Petrohradu k osobnímu přezkoumání jeho Veličenstvu. S kurýrem...

**J. Trubecká.** Jak dlouho budu čekat, pane generále?

**Гувернёр.** Měsíc tam, měsíc zpátky a podle toho, jak brzy se panovník odhodlá seznámit s obsahem dopisu a odpovědět. Na mě vše nezávisí, jak jistě víte. Budete čekat zde nebo se vrátíte domů?

**J. Trubecká.** Bože! (*Sedá si.*)

**Губернатор.** Не убиваетесь, княгиня Екатерина Ивановна. Вы перед Богом чисты.

*Е. Трубецкая, ничего не сказав, уходит.*

**продолжение фрагмента фильма от 2: 17:00**

**Е. Трубецкая.** Милостивый государь, ответ получен ещё на прошлой неделе. Оставьте уловки. Вы знаете о письме не хуже, чем я.

**Губернатор.** В самом деле, княгиня, я ведь ещё не читал, ещё не успел прочесть, княгиня, вот беда.

**Е. Трубецкая.** Так читайте же! Милостивый государь.

**Губернатор.** Разумеется, прочту. Однако смею заметить, от государя идет много почты не только касательно Ваших дел. Через недельку.

**Е. Трубецкая.** Милостивый государь, Вы держите меня скоро шесть месяцев!

**Губернатор.** Ну что-же извольте. Пафнутий! (*Он зовет слугу.*)

*Слуга приносит письмо.*

**Губернатор.** Ознакомьтесь.

*Княгиня хочет сразу подписать письмо.*

**Губернатор.** Прочтите хотя бы, что от Вас требуется.

**Е. Трубецкая.** Разве Вы не знаете, что мне всё равно?

*Губернатор берет письмо и читает его вслух.*

**Гувернёр.** Незабíеjте се, kněžno. Před Bohem jste čistá.

*J. Trubecká nic neříká a odchází.*

**pokračování úryvku filmu od 2:17:00**

**J. Trubecká.** Milostivý pane, odpověď přišla už minulý týden. Přestaňte s triky. Víte o tom dopisu stejně jako já.

**Гувернёр.** Ve skutečnosti jsem dopis ještě ale nečetl, ještě jsem to nestihl, kněžno, v tom je ta potíže.

**J. Trubecká.** Tak ho přečtete přeci! Milostivý pane.

**Гувернёр.** Samozřejmě, že si to přečtu. Troufám si ale podotknout, že od panovníka přichází mnoho pošty netýkající se jen vašich záležitostí. Za týden.

**J. Trubecká.** Milostivý pane, držíte mě tady už šest měsíců!

**Гувернёр.** Dobře tedy. Pafnutij! (*Volá na sluhu.*)

*Sluha přináší dopis.*

**Гувернёр.** Seznamte se s jeho zněním.

*Kněžna chce ihned dopis podepsat.*

**Гувернёр.** Přečtete si přeci, co se od Vás vyžaduje.

**J. Trubecká.** Copak Vy nevíte, že je mi vše jedno?

*Гувернёр bere dopis a čte ho nahlas.*



**Губернатор.** Ошибаетесь, ох ошибаетесь, княгиня. Жена, следуя за своим мужем, делается, естественно, причастной его судьбе и потеряет прежние звание и титул княжеского, графского и прочего достоинств, то есть будет уже признаваемой не иначе как женой ссыльно-каторжного, с тем вместе принимает на себя переносить всё, что такое состояние может иметь тягостного, а именно: дети, которые приживутся в Сибири, поступят в заводские крестьяне без права наследования имущества, а также ношения фамилии отца, поскольку будут числиться крепостными.

*Княгиня плачет.*

**Губернатор.** Напрасно Вы себя мучили. Что бы сразу бы послушаться – давно бы были дома. И родные бы не изнывали в разлуке с любимой дочерью.

*Княгиня подписывает письмо.*

**Е. Трубецкая.** Всё? Теперь я могу ехать к мужу. Потрудитесь распорядиться о лошадях.

**Губернатор.** Вы когда-нибудь видели каторжников в железах? Отвечайте! (*Произносит это громко.*)

**Е. Трубецкая.** Почему Вы кричите? Кто дал Вам право?

**Губернатор.** Вы дали право, Вы жена ссыльно-каторжного. Вы отправитесь в Нерчинск, на по этапу. Вас закуют по ногам, рукам. Вы поедете с партией каторжников под конвоем. Вас привяжут со всеми вместе на один канат, как привязывают злодеев, чтобы не убежали. Еще замечу: из пятисот, что мы отправляем по этапу из пятисот мужчин до Нерчинска добирается не более трети. Ну что? Согласны Вы теперь?

**Губернёр.** Мýлите се, ach, jak se mýлите, kněžno. Manželka, která následuje svého muže, bude přirozeně sdílet jeho osudu a ztratí dřívější titul tedy titul knížecí, hraběcí a ostatní přednosti, to znamená, že bude již uznávána jen jako manželka těžce odsouzeného, zároveň se zavazuje snášet vše, co takový stav může nést tíživého a zejména: děti, které se narodí na Sibíři, budou považovány za rolníky bez práva na dědictví majetku, stejně jako nebudou mít právo nosit příjmení otce, protože budou považovány za nevolníky.

*Kněžna pláče.*

**Губернёр.** Zbytečně jste se trápila. Kdybyste to slyšela ihned – dávno byste byla doma. A rodina by netrpěla z odloučení se svou dcerou.

*Kněžna podepisuje dopis.*

**J. Trubecká.** Je to vše? Nyní mohu jet za svým manželem. Postarejte se, ať mi připraví koně.

**Губернёр.** Viděla jste někdy odsouzenec v železech? Odpovězte! (*Říká to hlasitě.*)

**J. Trubecká.** Proč křičíte? Kdo Vám dal právo?

**Губернёр.** Vy jste mi dala právo, Vy manželka těžce odsouzeného. Vy pojedete do Něrčinska a na ten úsek dostanete okovy na nohy i ruce. Pojede s eskortou se skupinou odsouzenců. Budete svázaná se všemi dohromady na jednom provazu, jako svazují zloděje, aby neutekli. Ještě chci zmínit: z pěti set, které pošleme na tento úsek, z pěti set mužů do Něrčinska dorazí necelá třetina z nich. Tak co? Souhlasíte i nyní?

**Е. Трубецкая.** Мне всё равно! Лишь бы идти, велите нести кандалы!

*Княгиня символически тянет руки, чтобы ей надели кандалы.*

**Губернатор.** Вы поедете, поедете, я не хочу, я не могу тиранить Вас больше. Я мучил Вас, простите меня, княгиня Екатерина Ивановна. Меня принуждали всеми средствами. Я пугал Вас этапом, это пустое. Я дам лошадей, храни Вас Бог!

**J. Trubecká.** Mně je vše jedno! Jen už chci jít, naříd'te nasadit mi pouta!

*Kněžna symbolicky natahuje ruce, aby jí nasadili pouta.*

**Guvernér.** Pojedete, pojedete, já Vás nechci a nemohu více trápit. Mučil jsem Vás, promiňte mi, kněžno Jekatěrino Ivanovno. Nutili mě k tomu všemi prostředky. Děsil jsem Vás tím úsekem, k ničemu to nebylo. Zařídím Vám koně. Bůh Vás ochraňuj!

Při překládání by měl každý překladatel zohlednit styl, kterým je text napsán (prostěsdělovací, odborný, publicistický, umělecký, administrativní či řečnický) jelikož má každý styl odlišné jazykové prostředky. S tím se dále vážou problémy, které mohou během překládání nastat. Vždy musíme zohledit dobu, kdy byl text napsán, slovní zásobu, ustálené výrazy, archaismy či historismy a najít vhodné výrazy v druhém jazyce, abychom neztratily správný význam vět.

Osobně se mi lépe překládalo z ruského do svého rodného českého jazyka, jelikož v něm mám bohatší slovní zásobu a mohu tak co nejpřesněji najít ekvivalent k danému slovu. K překladu jsem používala rusko-český/ česko-ruský slovník Lingea a webovou stránku korpus.cz, která nabízí několik variant slovíček a ukazuje na použití konkrétních výrazů v daných situacích. Dále jsem si na webové stránce gramota.ru ověřovala, zda jsem slovo napsala gramaticky správně.

Při překladu do ruského jazyka byla pro mě problémovým místem pasivní slovní zásoba. Zejména zastaralá slova, která se dnes tak často nepoužívají jako: *provazník, kordy, epolety* a také slova související se sférou soudnictví, jež můžeme zařadit mezi profesionalismy: *rozsudek, těžce-odsouzený, odsouzenci, odsouzení, pouta, okovy, řetězy, eskorta*.

Při překladu do českého jazyka byl pro mě problémovým místem ruský výraz: “*шутка-ли*“. Jelikož se tento výraz jako uvozovací slovo používá velmi málo a patří k hovorovému stylu. Největší problém vznikl s tím, jak výraz přeložit, aby byl zachován jeho význam v dané situaci. Dále jsem se doposud neseťkala s ruským názvoslovím osob a jejich titulů, kterými byly: *княгиня, дворянка, граф, офицер, губернатор*. Dalším problémovým místem byla zastaralá slova: *крестьянка, крестьяне, оказия, фельдъегерь, крепостные*.

Dle mého názoru byl tento překlad složitý v několika aspektech. Jelikož jsem překládala dialogy, potýkala jsem se s neúplnými větnými konstrukcemi, citově zabarvenými slovy a hovorovými výrazy, u kterých bylo nutné pochopit jejich význam v daném kontextu. V dialozích bylo také mnoho emocionálních momentů, pro které bylo obtížné najít správný překlad, aby byla zachována autetičnost.

Tato má překladatelská práce mě obohatila nejen o novou slovní zásobu, ale také o zkušenosti zejména jakým způsobem celé dialogy formálně upravit. V budoucnu bych se tímto chtěla dále zabývat, jelikož mě překládání filmů zaujalo.

## ZÁVĚR

Na závěr bych chtěla shrnout obsah kapitol své práce a vyzdvihnout nejdůležitější informace. V první části s názvem *Děkabristé* bylo mým cílem popsat historickou etapu, čímž bylo nevydařené povstání na Senátním náměstí v roce 1825. Snažila jsem se čtenáři přiblížit společenskou a politickou situaci, která vyústila v již zmiňované povstání. Dále jsem stručně popsala vznik tajných spolků a jejich činnost, které k děkabristům neodmyslitelně patří. Nejhlavnější podkapitola je dle mého názoru *Povstání 14. prosince 1825*, kde podrobně popisuji, jak probíhalo celé povstání od samého rána, a poukazuji na příčiny selhání, které s sebou přinesly rozsáhlé zatýkání všech zúčastněných. Po důkladném prostudování tohoto tématu považuji za neúspěšné povstání děkabristů dvě hlavní příčiny. Za první považuji jejich nejednotnost v hlavní otázce, zda by se Rusko mělo po státním převratu stát monarchií či republikou. Obě varianty měly své zastánce a programy. Za druhou příčinu neúspěchu považuji jejich nepřipravenost, ačkoliv se budoucí děkabristé setkávali v tajných spolcích a hovořili o plánech, jak státní převrat uskutečnit, v moment, kdy nečekaně Alexandr I. zemřel, museli okamžitě jednat, na což nebyli připraveni. Jelikož je s touto historickou událostí spojeno velké množství jmen děkabristů, pro větší přehlednost jsem v této práci vytvořila přílohu se seznam jmen a krátkou charakteristikou.

Nejvíce informací pro tuto část jsem čerpala z knih *Tajné politické společnosti* od E. Lennhoffa, *Děkabristé: Anatomie nezdařeného převratu* od J. Šedivého a z cizojazyčné literatury *Memuary děkabristov: Severnoje obšestvo* od A. Fedorova a *Dekabristy* od M. Nečkiny.

V druhé části s názvem *Děkabristky* jsem se snažila popsat osudy žen děkabristů, které se po odsouzení od svých mužů neodvrátily, ale naopak pocítily touhu sdílet společný život na Sibiři. Rozhodly se tak opustit své bezstarostné životy, služebnictvo, rodiny a většina z nich i své malé děti, aby mohly stát po boku svých mužů v nejtěžších letech jejich života. Na začátku této části čtenáře seznamuji se jmény všech žen, popisují těžkou situaci, ve které se ocitly a jejich reakce na uvěznění manželů. V několika odstavcích se zmiňuji také o tehdejší legislativě, protože s takovou situací, kdy ženy chtěly dobrovolně odejít na Sibiř, ruské zákony nepočítaly, a tudíž nebyla sepsána žádná legislativa, která by upravovala jejich práva a povinnosti. Dále jsem se postupně podrobně věnovala životům jedenácti děkabristek, které se lišily svým vzděláním, postavením i věkem, které však spojoval stejný osud.

U každé z těchto žen jsem popsala jejich společenské postavení, vztah s manžely, podmínky pro odjezd, zaopatření dětí, příjezd na Sibiř, život po boku svých manželů a následné vyhnanství. V této části bylo mým cílem nahlédnout na historickou etapu z jiné stránky, a to více z té citové a odpovědět na několik zásadních otázek. Z jakých důvodů se ženy rozhodly pro odjezd na Sibiř, čímž se vzdaly svého dosavadního života? Jednaly tak z lásky? Touhy splnit svůj manželský slib a stát po boku svému muži v jakékoliv situaci? Nebo i z důvodu, že souhlasily s revolučními myšlenkami? Dle mého názoru každá z žen svého muže milovala a láska k němu byla jedním z důvodů, ale po prostudování literatury jsem ve své práci došla k dalším důvodům, kvůli kterým se ženy rozhodly pro Sibiř. Za první manželský svazek, který nemůže být ničím přetržen a postoj, že je žena povinna sdílet osud svého muže sdílela J. Trubecká a M. Jušněvská. Za druhé touhu usnadnit svému muži život na Sibiři sdílela M. Volkonská. Za třetí bezmeznou lásku a touhu být nablízku svému muži sdílela P. Anněnkovová, A. Davydovová a A. Muravjovová. Za výjimku považuji N. Fonvizinovou, které byly sympatické revoluční myšlenky a účast jejího manžela v tajném spolku.

Nejvíce informací jsem čerpala z cizojazyčných zdrojů, kterými byly například: *V dobrovolnom izgnanii* od E. Pavlučenka, *O ruskich ženšinach Někrasova v svjazi s vapro som o juridičeskich pravach žen děkabristov* od P. Šegoleva a také ze zápisků žen M. Volkonské a P. Anněnkovové, které svůj životní příběh podrobně zaznamenaly. V neposlední řadě jsem čerpala informace z knihy *Osudy lásky* od S. Davidoviče, kterou přeložil do českého jazyka V. Jestřáb.

Ve třetí části, která byla praktická, jsem se věnovala tématu *Děkabristů a děkabristek v kinematografii* a vlastnímu překladu úryvků z českého filmu *Opouštět Petrohrad* a ruského filmu *Звезда пленительного счастья (Hvězda podmanivého štěstí)*.

Osobně jsem si téma *Děkabristé a děkabristky* vybrala, protože jsem chtěla více nahlédnout na situaci, ve které se ocitly ženy děkabristů. Chtěla jsem pochopit důvody žen, které se vzdaly svých rodin a především dětí, aby mohly odejít na Sibiř. Po prostudování literatury jsem více pochopila společenské vnímání manželského svazku před dvě stě lety. Vzhledem k zcela odlišné současné společenské situaci, je dle mého názoru jednání žen těžké pochopit, jelikož žijeme ve zcela odlišné době, kdy manželský slib není chápán stejně, jako v minulosti. Osobně děkabristky považuji za velmi silné ženy, které se postaraly o to, aby čin jejich manželů nepadl v zapomnění, ačkoliv samy osamocené, bez svých dětí na Sibiři nepředstavitelně trpěly.

## RESUMÉ

Tato bakalářská práce se věnuje tématu *Děkabristé a děkabristky*. Rozdělena je na tři části, z nichž jsou první dvě teoretické a třetí praktická. První část s názvem *Děkabristé* se věnuje povstání důstojníků na Senátním náměstí v Petrohradě v prosinci 1825 a následkům této historické události. Cílem této části je seznámit čtenáře s jedinečnou historickou událostí, která v ruských dějinách nemá obdoby a poodhalit možné důvody neúspěšného povstání.

Druhá část s názvem *Děkabristky* se věnuje osudům jednotlivých žen, které se rozhodly následovat své muže do vyhnanství na Sibiř a obětovat jejich doposud bezstarostné životy. Cílem této části je poodhalit jaké měly ženy k odchodu důvody, kterými mohly být láska, manželský slib, sympatie s revolučními myšlenkami či jiné.

Praktická a zároveň poslední část této práce je věnována tématu *Děkabristů a děkabristek v kinematografii*, kdy ústředním dílem je překlad úryvků z českého filmu *Opouštět Petrohrad* do ruského jazyka a z ruského filmu *Звезда пленительного счастья* (*Hvězda podmanivého štěstí*) do českého jazyka.

Vzhledem k velkému množství jmen obsažených v této bakalářské práci, je pro lepší orientaci součástí příloha, která se skládá ze seznamu jmen s krátkou charakteristikou.

## РЕЗЮМЕ

Эта бакалаврская работа посвящена теме *Декабристы и декабристки*. Она разделена на три части, из которых первые две являются теоретическими, а третья является практической. Первая глава, называемаяся *Декабристы*, посвящена восстанию офицеров на Сенатской площади в Санкт-Петербурге в декабре 1825 года и последствиям этого исторического события. Цель этой части – познакомить читателя с уникальным историческим событием, не имеющим аналогов в российской истории, и раскрыть возможные причины неудавшегося восстания.

Вторая глава *Декабристки* посвящена судьбе отдельных женщин, которые решили последовать за своими мужьями в ссылку в Сибирь и пожертвовать своей до сих пор беззаботной жизнью. Цель этой части – раскрыть причины, по которым женщины решились на отъезд в место изгнания их мужей: любовь, брачный обет, симпатия к революционным идеям или др.

Практическая часть данной работы посвящена отображению исследуемой темы в кинематографе. Был осуществлен перевод фрагмента чешского фильма *Opouštět Petrohrad* на русский язык и фрагмент русского фильма *Звезда пленительного счастья* на чешский язык.

Из-за большого количества имен, используемых в данной бакалаврской работе, для лучшей ориентации сделано приложение, которое состоит из списка имен с краткой характеристикой.

## SEZNAM LITERATURY

LENNHOFF, Eugen. *Tajné politické společnosti*. V Praze: DharmaGaia, 1997. ISBN 80-859-0532-9.

ŠEDIVÝ, Jaroslav. *Děkabristé: anatomie nezdařeného převratu*. Vyd. 2., rev. Praha: Volvox Globator, 2000. ISBN 80-720-7336-2.

ŠVANKMAJER, Milan a kol. *Dějiny Ruska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. Dějiny států. ISBN 80-710-6128-X.

ЖУКОВ, Е. М. *ВСЕМИРНАЯ ИСТОРИЯ: В ДЕСЯТИ ТОМАХ: ТОМ VI*. Москва: Издательство социально-экономической литературы, 1959, s. 165. ISBN 978-00-1672519-0.

НЕЧКИНА, М. В. *Декабристы*. 2. Москва: Наука, 1982. ISBN 978-00-1360127-0.

ФЕДОРОВ, В. А., ed. *Мемуары декабристов: Северное общество*. Москва: Изд-во МГУ, 1981.



## INTERNETOVÉ ZDROJE

SERGEJEV, M. D. a V. JESTŘÁB. *Osudy lásky* [online]. 1. Praha: Lidové nakladatelství, 1978 [cit. 2022-01-24]. ISBN 26-044-78. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:e6c31ac0-a8b1-11e2-8b87-005056827e51?page=uuid:08b62530-c71d-11e2-9592-5ef3fc9bb22f>

АННЕНКОВА, П.Е. *Анненкова Прасковья Егоровна: Воспоминания* [online]. 1. Санкт-Петербург: Русская Старина, 1888 [cit. 2022-01-05]. Dostupné z: [http://az.lib.ru/a/annenkowa\\_p\\_e/text\\_0010.shtml](http://az.lib.ru/a/annenkowa_p_e/text_0010.shtml)

БРЮХАНОВ, Владимир. *Мифы и правда о восстании декабристов* [online]. 1. Москва: ЭКСМО, 2005 [cit. 2021-12-29]. ISBN 5-699.13166-3. Dostupné z: [http://samlib.ru/b/brjuhanow\\_w\\_a/003\\_mify\\_i\\_prawda.shtml](http://samlib.ru/b/brjuhanow_w_a/003_mify_i_prawda.shtml)

БУХТОЯРОВА, И.М. а ЛЕБЕДИНСКИЙ М.С. ЖЕНЫ ДЕКАБРИСТОВ: ПРИМЕР САМООТВЕРЖЕННОСТИ. *Панорама* [online]. Воронеж: Воронежский государственный университет, 2018, (31), 4-9 [cit. 2022-04-04]. ISSN 2226-5341. Dostupné z: [https://www.elibrary.ru/download/elibrary\\_36881735\\_54795052.pdf](https://www.elibrary.ru/download/elibrary_36881735_54795052.pdf)

ВОЛКОНСКАЯ, М. Н. *Волконская Мария Николаевна: Записки* [online]. Иркутск: Восточно-Сибирское книжное издательство, 1973 [cit. 2021-12-31]. Dostupné z: [http://az.lib.ru/w/wolkonskaja\\_m\\_n/text\\_zapiski.shtml](http://az.lib.ru/w/wolkonskaja_m_n/text_zapiski.shtml)

ДЕКАБРИСТЫ (1926): ИНФОРМАЦИЯ О ФИЛЬМЕ. *Кино-Театр.Ру* [online]. Россия, 2022 [cit. 2022-03-08]. Dostupné z: <https://www.kino-teatr.ru/kino/movie/sov/9450/annot/>

НАУМЦЕВА, Е.О. ОБЩЕСТВЕННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЖЁН ДЕКАБРИСТОВ В СИБИРИ. *АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ В НАУКЕ И ПРАКТИКЕ* [online]. 2018, (1), 106-111 [cit. 2022-02-23]. Dostupné z: [https://www.elibrary.ru/download/elibrary\\_35319962\\_68847939.pdf](https://www.elibrary.ru/download/elibrary_35319962_68847939.pdf)

ПАВЛЮЧЕНКО, Э.А. *В добровольном изгнании: О жёнах и сёстрах декабристов* [online]. 1. Москва: Наука, 1984 [cit. 2022-01-02]. ISBN 978-00-1530637-0. Dostupné z: <http://www.bibliotekar.ru/zheny/>

СМИРНОВ, Сергей. Жёны декабристов. *Тайны, загадки, факты* [online]. 2010 [cit. 2022-01-03]. Dostupné z: [https://www.factruz.ru/history\\_mistry\\_2/wives-of-decembrists.htm](https://www.factruz.ru/history_mistry_2/wives-of-decembrists.htm)

СМИРНОВА, Н. И. Ентальцева Александра Васильевна: Энциклопедический фонд. *Russika.ru* [online]. Москва [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <http://www.russika.ru/t.php?t=3084>

ЩЕГОЛЕВ, П. Е. *О "Русских женищинах" Некрасова: В связи с вопросом о юридических правах жен декабристов* [online]. С.-Петербург: б. и., 1904 [cit. 2021-12-30]. Dostupné z: <http://nekrasov-lit.ru/nekrasov/kritika-o-nekrasove/schegolev-o-russkih-zhenschinah.htm>

## PŘÍLOHY

### Seznam jmen

**Alexandr I. Pavlovič** (1777–1825). Ruský imperátor v letech 1801–1825.

**Alexandr II. Nikolajevič** (1818 – 1881). Ruský imperátor v letech 1855 – 1881.

**Anněnkov Ivan Alexandrovič** (1802–1878). Člen *Jižního spolku*. V den povstání bojoval proti děkabristům.

**Arakčejev Andrejevič Alexej** (1769–1834). Generál a státník<sup>109</sup> za vlády Alexandra I.

**Arbuzov Anton Petrovič** (1797–1843). Člen *Severního spolku*, aktivní účastník povstání děkabristů.

**Bestužev Alexandr Alexandrovič** (1797–1837). Spisovatel, kritik, publicista éry romantismu a děkabristů.

**Bestužev Nikolaj Alexandrovič** (1791–1855). Kapitán-poručík 8. flotilové posádky, historik námořnictva, spisovatel.

**Bestužev-Rjumin Michail Pavlovič** (1801–1826 popraven). Člen *Jižního spolku* a jeden z vůdců povstání Černigovského pluku<sup>110</sup>.

**Borisov Andrej Ivanovič** (1798–1854). Poručík ve výslužbě. Bratr P. Borisova.

**Borisov Petr Ivanovič** (1800–1854). Podporučík, člen *Jižního spolku*.

**Borovkov Alexandr Dmitrijevič** (1788–1856). Ruský úředník. Tajemník vyšetřovacího výboru v letech 1825–1826.

**Burcov Ivan Grigorjevič** (1794–1829). Generál, člen rusko-turecké války v letech 1828–1829.

**Burnašev Timofej Stěpanovič** (1772–1849). Od roku 1821 vedoucí Něrčinských dolů.

**Cejdler Ivan Bogdanovič** (1777–1853). Irkutský civilní guvernér.

**Davydov Vasilij Lvovič** (1780–1855). Důstojník a básník. Člen *Jižního spolku*.

**Fonvizin Michail Alexandrovič** (1788–1854). Generálmajor, děkabrista, podílel se na přípravě povstání v prosinci 1825.

**Ivašev Vasilij Petrovič** (1797–1841). Děkabrista, člen *Jižního spolku*. Nezúčastnil se povstání.

**Jakubovič Alexandr Ivanovič** (1792–1845). Podle plánu děkabristů měl v den povstání dobýt Zimní palác a zatknout císařskou rodinu. V den povstání tento plán odmítl uskutečnit.

---

<sup>109</sup> Politik, který je chápán jako autorita ve vedení státu nebo jeho zastupování navenek.

<sup>110</sup> Reakce na porážku děkabristů na Senátním náměstí.

**Jakuškin Ivan Dmitrijevič** (1794–1857). Důstojník, jedním ze zakladatelů *Svazu spásy* a *Svazu veřejného blahobytu*.

**Jentalcev Andrej Vasilievič** (1788–1845). Účastnil se napoleonských válek, člen *Jižního spolku*.

**Jušněvskij Alexej Petrovič** (1786–1844). Šlechtic, člen *Svazu Veřejného blahobytu*. Jeden z představitelů *Jižního spolku*.

**Kachovskij Petr Grigorjevič** (1797–1826 popraven). Velitel záchranného granátnického pluku během povstání děkabristů.

**Komarov Nikolaj Ivanovič** (1794–1853). Plukovník, člen *Svazu Veřejného blahobytu*. Po povstání 14. prosince se přiznal a svědčil proti děkabristům – dostal milost. Na vlastní žádost odešel z armády.

**Konstantin Pavlovič** (1779–1831). Byl považován za dědice ruského trůnu po Alexandru I.

**Küchelbecker Vilém Karlovič** (1797–1846). Dva týdny před povstáním děkabristů se stal členem *Severního spolku*.

**Lavinskij Alexandr Stěpanovič** (1776–1844). Ruský státník počátku 19. století, člen Státní rady.

**Lopuchin Pavel Petrovič** (1790–1873). Kníže, generál-poručík. Účastnil se Napoleonských válek.

**Lunin Michail Sergejevič** (1788–1845). Podplukovník, nezúčastnil se povstání na Senátním náměstí, protože v té době byl ve službě v Polsku. V roce 1826 byl odsouzen především za schvalování zabití cara v roce 1816.

**Mikuláš I. Pavlovič** (1796–1855). Ruský imperátor v letech 1825–1855.

**Miloradovič Michail Andrejevič** (1771–1825). Člen Státní rady v letech 1818 až 1825.

**Muravjov Aleksandr Nikolajevič** (1792–1863). Účastnil se Vlastenecké války<sup>111</sup>. Generál-poručík, vojenský guvernér Nižního Novgorodu.

**Muravjov Nikita Michajlovič** (1795–1843). Důstojník, jeden z hlavních ideologů děkabristů. Autor revolučního programu *Ústava*.

**Muravjov-Apostol Matvej Ivanovič** (1793–1886). Jeden ze zakladatelů první tajné politické společnosti děkabristů *Svazu spásy*. Účastnil se povstání Černigovského pluku.

**Muravjov-Apostol Sergej Ivanovič** (1795–1826 popraven). Podplukovník, vedl vzpouru Černigovského pluku v letech 1825-1826.

---

<sup>111</sup> Válka mezi ruskou a francouzskou říší na území Ruska v roce 1812.

**Naryškin Michail Michailovič** (1798–1863). Plukovník, děkabrista. Člen *Severního spolku*.

**Obolenskij Jevgenij Petrovič** (1796–1865). Jeden z nejaktivnějších účastníků povstání děkabristů.

**Orlov Michail Fjodorovič** (1788–1842). Generálmajor, účastnil se Napoleonských válek.

**Panov Nikolaj Alexejevič** (1803–1850). V listopadu roku 1825 se stal členem *Severního spolku*.

**Pestěl Pavel Ivanovič** (1793–1826 popraven). Praporčík, účastnil se války s Napoleonem I. roku 1812. Jeden z vůdců *Jižního spolku*. Autor revolučního programu *Ruská pravda*.

**Puščin Ivan Ivanovič** (1798–1859). Básník, aktivně se účastnil povstání děkabristů.

**Rajevskij Nikolaj Nikolajovič** (1771–1829). Ruský generál. Otec M. N. Volkonské.

**Rozen Andrej Jevgenijevič** (1799–1884). Poručík, děkabrista. Nebyl členem žádného spolku. Před povstáním se účastnil schůzí s K. Rylejevem a J. Obolenským.

**Rylejev Kondrat Fjodorovič** (1795–1826 popraven). Ruský básník. Člen *Severního spolku*. Jeden z hlavních organizátorů povstání děkabristů.

**Sutgof Alexandr Nikolajevič** (1801–1872). Od poloviny roku 1825 byl členem *Severního spolku*.

**Štejngejl Vladimír Ivanovič** (1783–1862). Baron, napsal poznámky k revolučnímu programu *Ústava*.

**Trubeckoj Sergej Petrovič** (1790–1860). Účastnil se vlastenecké války roku 1812. Neúspěšný "diktátor" děkabristů.

**Turgeněv Nikolaj Ivanovič** (1789–1871). Účastník povstání děkabristů. Jeden z největších osobností ruského liberalismu, pokračoval i v emigraci.

**Volkonskij Sergej Grigorjevič** (1788–1865). Kníže, generál-major. Účastnil se Vlastenecké války roku 1812. Od roku 1821 člen *Jižního spolku*.